

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXVIII (Ayrıbasım / Offprint)

KAAM YAYINLARI

OLBA

XXVIII

© 2020 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 18698

OLBA dergisi;

ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST

ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas, opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.

Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according to the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri

Other Correspondance Addresses

Tel: +90 324 361 00 01 • 14730 / 14734

Fax: +90 324 361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

Baskı / Printed by

Sonsöz Gazetecilik, Matbaacılık, Rek. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik Mah. Matbaacılar Sit. 1341. Cad. No: 56-58 İvedik OSB - Yenimahalle / ANKARA

Tel: +90 312 394 57 71 Fax: +90 312 394 57 74 • Sertifika No: 18698

Grafik / Graphic

Digilife Dijital Basım Yay. Tan. ve Org. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Güvenevler Mah. 1937 Sk. No.33 Yenişehir / MERSİN

Tel: +90 324 231 14 16 • www.digilifemersin.com

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM) YAYINLARI-XXVII

MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY (KAAM)-XXVIII

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Marion MEYER (Viyana Üniversitesi)
Prof. Dr. Susan ROTROFF (Washington Üniversitesi)
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. İ. Hakan MERT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN (Anadolu Üniversitesi)

MERSİN

2020

İçindekiler / Contents

A. Tuba Ökse Yukarı Dicle Havzası – Ambar Çayı Vadisi Yerleşim Tarihi (<i>Upper Tigris Region - Settlement History of the Ambar Çay Valley</i>)	1
Hamza Ekmen – F. Gülden Ekmen – Ali Güney İnönü Cave: New Results of the Early Iron Age Culture in the Western Black Sea Region (<i>İnönü Mağarası: Batı Karadeniz Bölgesi Erken Demir Çağı Kültürüne İlişkin Yeni Sonuçlar</i>)	35
Deniz Kaplan – Serra Durugönül Head of a Kouros from the Hinterland of Tarsus Belonging to the Period of the Syennesis Dynasty (<i>Tarsus Hinterland'ından Syennesis Hanedanlığı Dönemi'ne Ait Bir Kouros Başı</i>).....	57
Elçin Doğan Gürbüzler Terracotta Figurines from the Temple of Aphrodite at Aphrodisias (<i>Aphrodisias Aphrodite Tapınağı'ndan Ele Geçen Pişmiş Toprak Figürinler</i>)	69
Ahmet Mörel A Young Dionysos-Satyr Group from Akkale (Rough Cilicia) (<i>Akkale'den (Dağlık Kilikia) Bir Genç Dionysos-Satyr Grubu</i>)	99
Ulus Tepebaş Tarsus Hinterlandı'ndan Büstlü Bir Lahit (<i>A Sarcophagus with Busts from the Hinterland of Tarsus</i>)	115
Zeliha Gider-Büyüközer Knidos Dorik Stoa (Sostratos?): Stilistik Değerlendirme (<i>Knidos Doric Stoa (Sostratos?): Stylistic Evaluation</i>)	131
Aytekin Büyüközer Knidos Kent Surları: Kap Krio Savunma Sistemi ve 56 Numaralı Kule (?) (<i>The Fortification of Knidos: Defence System of Cape Crio and Tower 56 (?)</i>) .	165
Erdoğan Aslan – Uğurcan Orhan – L. Ufuk Erdoğan Aslanlı Burun ve Kap Krio Sualtı Araştırmaları (<i>Underwater Researches of Cape Aslan and Cape Crio</i>)	207

Gökhan Coşkun – Erkan Alkaç Seyitömer Höyük’de Ele Geçen Mühürlü Amphora Kulpları (<i>Stamped Amphora Handles from Seyitömer Höyük</i>)	243
Rahşan Tamsü-Polat – Nurten Kanbur Yeni Araştırmalar Işığında Midas Kale Phryg Seramikleri (<i>Phrygian Potteries of the Midas Fortress in the Light of New Researches</i>)	263
Hatice Körsulu Sinabiç’tan (Dalisandos?) Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri (<i>Hellenistic and Roman Period Pottery from Sinabiç (Dalisandos?)</i>)	295
Handegül Canlı Philadelphia’dan (Isauria) Nadir Bir Buluntu: Silindirik Asma Kilit (<i>A Rare Find from Philadelphia (Isauria): Cylindrical Padlock</i>).....	339
Jon C. Cubas Diaz Korasion: Eine unsichtbar gewordene kilikische Kleinstadt (<i>Korasion: Görünmez Hale Gelen Bir Kilikia Kasabası</i>)	351
Ertekin Doksantalı Knidos ‘Liman Caddesi’ Geç Antik Dönem Atölye/Dükkan ve Buluntuları (<i>Late Antiquity Workshop/Shop and Findings from Knidos’ “Harbor Street”</i>)	377
Ülkü Kara A Group of One-Handled “Sardis Type” Amphorae from the Excavations at Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea ?) (<i>Küçükçekmece Göl Havzası Arkeolojik Kazıları’ndan (Bathonea ?) “Sardis Tip” Olduğu Düşünülen Bir Grup Tek Kulplu Amphora</i>)	421
Şener Yıldırım Side Müzesi’nden Champlévé Tekniğinde Bezenmiş Erken Bizans Dönemi Levhaları (<i>Early Byzantine Plates Decorated with Champlévé Technique in the Side Museum</i>)	439
Güray Ünver A New Honorary Inscription From Knidos (<i>Knidos’tan Yeni Bir Onurlandırma Yazıtı</i>).....	463
Ahmet Tolga Tek Antik ve Orta Çağ Kaynaklarında, Yazıtlarda ve Sikke Basımları ile Podalia (<i>Podalia in Ancient and Medieval Sources, Inscriptions and its Coinage</i>).....	477

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI 'OLBA'

Amaç

Olba süreli yayını; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Arkeolojik çalışmalarda sadece belli bir alan veya bölge ile sınırlı kalmaksızın 'Eski Çağ Bilimleri'ni birbirinden ayırmadan ve bir bütün olarak benimseyerek bilim dünyasına değerli çalışmaları sunmayı amaçlamaktadır.

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayı sonunda gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ile Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c-Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d-Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a) Metin içinde her cümlelerin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b) Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.

c) Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).

d) Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar ve makaleler için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece "fig." kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).

5. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
6. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
7. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
8. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
9. Özetin altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
10. Metin, figürler ve figürlerin dizilimi (layout); ayrıca makale içinde kullanılan özel fontlar 'zip'lenerek, We Transfer türünde bir program ile bilgisayar ortamında gönderilmelidir; çıktı olarak gönderilmesine gerek yoktur.
11. Figürlerde çözünürlük en az 300 dpi; format ise tif veya jpeg olmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is the end of November each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
 - b. The text should be written in 10 puntos ; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
 - c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continuous numbering.
 - d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choices (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a) One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b) The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c) The indication fig.:
 - *It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - *If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

- d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).
3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books and articles):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continuous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used).
5. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
6. A list of figures should take part at the end of the article.

7. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
8. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
9. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
10. Figures should be at least 300 dpi; tif or jpeg format are required.
11. The article, figures and their layout as well as special fonts should be sent by e-mail (We Transfer).

ANTİK VE ORTA ÇAĞ KAYNAKLARINDA, YAZITLARDA VE SİKKE BASIMLARI İLE PODALIA

Ahmet Tolga TEK *

ABSTRACT

Podalia in Ancient and Medieval Sources, Inscriptions and its Coinage

The city of Podalia was situated in North Lycia in the Elmalı Plain, close to the village of Karamık at Buralye Hill. This area was in early antiquity originally part of Milyas which seems to have been invaded by Lycians from the south and Pisidians from the east. The city was rarely mentioned in ancient or medieval texts and although there are no inscriptions known from the site known yet, a few inscriptions from elsewhere mention the city name. For very brief periods, the city produced Hellenistic and Roman Provincial coinage. Its Hellenistic coinage is only known from 8 examples all belonging to the same type that has a head of Artemis on the obverses and a half figure of a Zebu bull shown butting on the reverses with an abbreviated form of the city name. These coins cannot be later than 81 or 75 BC when Podalia, together with Arykanda seems to have been added to the Lycian League. The types' similarity to the Royal Seleucid and Seleucid influenced autonomous civic coinage suggest that they may have been minted around 188-160s BC. Podalia's only Roman Provincial Coinage belongs to the Lycian series minted for Gordian III and Tranquillina. 14 examples (6 for Gordian, 8 for Tranquillina) have been collected from museum collections and auction data vastly increasing examples hitherto known for this city. Although number is still too low, the existing dies suggest that more coins were produced for Gordian than Tranquillina. The reverses feature Apollon Kitharadeus and Ares. 5 misattributions to this mint have also been catalogued. For historical perspective of the North Lycia, Milyas area, one should especially be aware of the misattributed bronzes to Podalia under the Lycian League; Podalia was not a League mint.

Keywords: Podalia, Lycia, Milyas, Gordian III, Tranquillina .

ÖZ

Podalia antik şehri, Kuzey Lykia'da, Elmalı Ovası'nda, Karamık Köyü'nün yakınında bulunan Buralye Tepesi'nde kuruluydu. Bu bölge erken antik dönemde Milyas Bölgesinin bir parçasıydı, ama Milyas güneyden Lykialılar, doğudan ise Pisidialılar

* Doç. Dr. Ahmet Tolga Tek, Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Edebiyat Fakültesi, Eskişehir-TR.
E-posta:attek@anadolu.edu.tr. Orcid No: 0000-0002-3893-6256

tarafından ele geçirilmiştir. Şehirde çok nadiren antik ve orta çağ metinlerinde bahsedilir ve yerleşim alanından henüz hiçbir yazıt bilinmemektedir, ama buna karşılık başka yerlerde bulunan az sayıda yazıtta şehir anılmaktadır. Hellenistik ve Roma İmparatorluk döneminde şehir çok kısa sürelerle sikke bastırmıştır. Podalia'nın sadece 8 örnekle bilinen Hellenistik sikkelerinin tamamı ön yüzlerinde Artemis başı, arka yüzlerinde tosan atan protom bir Zebu boğası ve şehir isminin kısaltması bulunan tek bir tipe aittirler. Bu sikkeler Podalia'nın Arykanda ile beraber Lykia Birliği'ne katıldığı MÖ 81 veya 75'den sonraya ait olamazlar. Tiplerin Seleukos Kraliyet veya Seleukos etkili otonom şehir sikkelerine benzerliği, bunların MÖ 188-160'larda basıldıklarına işaret etmektedir. Podalia'nın Roma dönemi şehir sikkeleri ise III. Gordianus ve Tranquillina adına bastırılan Lykia serilerine aittirler. Kataloglanan 14 örnek (6 Gordianus, 8 Tranquillina), daha önce bu şehirden bilinen örnek sayısını ciddi bir şekilde arttırmaktadır. Sayıların hala az olmasına rağmen, mevcut kalıplar, Gordianus adına bastırılan örneklerin Tranquillina için basılanlardan daha fazla olduğuna işaret eder. Bunların arka yüzlerinde Apollon Kitharadeus ve Ares tipleri bulunmaktadır. Bu darphaneye yanlış olarak atfedilmiş 5 örnek daha kataloglanmıştır. Kuzey Lykia ve Milyas'ın tarihsel perspektifi açısından Podalia'ya yanlış atfedilmiş sikkeler arasında Lykia Birliği örneklerinin olmasına dikkate dilmelidir. Podalia bir Lykia Birliği darphanesi değildir.

Anahtar Kelimeler: Podalia, Lykia, Milyas, III. Gordianus, Tranquillina.

Giriş

Podalia antik kenti az sayıda antik veya orta çağ kaynağında¹ ismi geçen küçük bir Lykia kentidir. Kentin lokasyonu uzun yıllar tartışma konusu olup, ancak yakın zamanlarda kesinleştirilebilmiştir. Kent alanı ve yakın çevresinden hiçbir yazıt bilinmemekte; kentin ismi ancak başka Lykia kentlerinde ele geçen çok az sayıda yazıtta yer almaktadır. Buna rağmen Podalia 17 - 18. yüzyıldan başlayarak özellikle nümizmatik alanında, Limyra ve Myra gibi çok daha önemli Lykia kentlerinden önce, ismi geçen bir yerleşim olmuştur. Bu durum, Floransa'nın ünlü Medici Ailesinin koleksiyonunda bulunan ve defalarca yayınlanan bir sikke sayesinde gerçekleşmiştir. 1957 yılında kent territoriumundan ele geçen ve "Podalia Definesi" olarak adlandırılan bir define de, sonrasında, literatürde kentin anılmasına neden olmuştur. Halbuki kentin kendisine ait henüz çok az sayıda sikke tipi ve örneği bilinmektedir. Çoğu dağınık bir şekilde muhtelif yayınlarda ve özellikle, müze ve müzayede kataloglarında yer almış veya bazıları henüz yayınlanmamış bu sikkelerin bir araya getirilmesi, Lykia Bölgesi'nin bu çok tanınmayan kenti hakkında yeni bilgilere ulaşılmasını sağlayacaktır².

1 Plinius NH, V.101; Ptolemaios V.4.7; Herodianus, 279.33; Hierokles 683,8; Stephanos Byz. 530.10; Konst. Porph. De Them. 79 (I, P16.15).

2 Bu makalenin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen Ömer Can Taşpınar, Prof. Dr. Pedar W. Foss, Dr. Jennifer Gloede, Dr. Christian Cloke, Dr. Andrew Burnett, Dr. Hacer Sancaktar, Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger, Doç. Dr. Aliye Erol Özdizbay, Gültekin Teoman, Dr. Daniela Williams, Dr. Marguerite

Antik Kaynaklarda Podalia

Kentten bahseden günümüze ulaşmış en erken antik kaynak Yaşlı Plinius'dur. Plinius, *Naturalis Historia*'sında ülkelerin coğrafyasından bahsederken Lykia bahsinin sonunda şunları yazmıştır: “*Lycia'da eskiden 70 kent vardı, ama artık 36 tane bulunmaktadır. Bunlardan en tanınanları, zaten bahsedilenler dışında, Canas, Eunias Korusu ile tanınan Candyba, Podalia, yanından Aedesa Irmağı'nın aktığı Choma, Cyanaeae, Ascandiandalis, Amelas, Noscopium, Tlos ve Telandrus'dur. Ayrıca içerde Cabalia Bölgesini içerir ki buranın üç kenti Oenianda, Balbura ve Bubon'dur*”³. Plinius coğrafi sıralama anlamında biraz karışık yazmış olsa da, bu tanımdan, Podalia'nın Kandyba ile Khoma'nın yakınında yer aldığı düşünülebilir. MS 2. yy. da bir dünya haritası hazırlayan Klaudios Ptolemaios, haritasına eşlik eden ve yaklaşık 8000 yer ismi ve bunların koordinatlarından oluşan bir liste yayınlamıştır. Bu listede “*Lykia'da kalan Milyas*”⁴ içinde, Podalia, Nisa, Khoma ve Kandyba kentlerini saymıştır⁵. Bir başka MS 2. yy. yazarı olan Herodianus, Podalia için

Spoerri-Butcher, Dr. Alexander Sokolicek ve Prof. Dr. Serra Durugönül'e teşekkürlerimi borç bilirim.

- 3 Şehir isimleri düzeltilmeden, Plinius'un metnindeki gibi verilmiştir: Plinius NH, V.101: “*Lycia LXX quondam oppida habuit, nunc XXXVI habet. ex his celeberrima praeter supra dicta Canas, Candyba, ubi laudatur Eunias nemus, Podalia, Choma praefluente Aedesa, Cyanaeae, Ascandiandalis, Amelas, Noscopium, Tlos, Telandrus. comprehendit in mediterraneis et Cabaliam, cuius tres urbes Oenianda, Balbura, Bubon.*” Enteresan bir şekilde, Plinius, Podalia'nın yakın komşusu ve tarihsel bağları olduğu Arykanda'dan, Lykia'dan bahsettiği kısımda bahsetmemiştir. Arykanda, daha önce, Galatia ve Lykaonia'yı anlattığı paragrafta bir “Milyas” kenti olarak anılmıştır: Plinius NH, V.95: “*a latere autem eius super Pamphyliam veniunt Thracum suboles Milyae, quorum Arycanda oppidum*” “*Pamphylia'nın ötesinde Thrak halkından olan Milyaslılar vardır ve bunların şehri Arycanda'dır.*” Bu ayrımın Plinius'un bilgilerini, farklı tarihlerde yazılmış birbirlerinden farklı kaynaklardan derlemiş olması ile açıklanması mümkündür. Bu nedenle de büyük ihtimale Lykia'yı anlattığı bölümde Roma İmparatorluk dönemindeki durumdan bahsederken, Arykanda bilgisi daha erken bir kaynaktan alınarak, kentin bağımsız bir Milyas kenti olduğu ve henüz Lykia'nın bir parçası olarak görülmediği bir dönemi anlatmaktadır.
- 4 Ptolemaios'un listelediği Podalia, Nisa, Khoma ve Kandyba ile “Lykia Milyası” olarak tanımlanan bölgenin önemli kentleri sıralanmıştır. Bu listeye Plinius'un yukarıda bahsedilen “Milyas kenti Arykanda” cümlesi ile, Arykanda'yı ve Patara'da bulunan Stadiasmus yazıtında “Milyas'daki Kodopa” satırı ile, Kodopa'yı, ve gene Stadiasmus yazıtında bu bölgede isimleri geçen komşu yerleşimler, Akarassos ve Soklai de eklenirse, Lykia Milyası sınırları içindeki kentler ve büyük yerleşimler tamamlanmış olmaktadır. Podalia'nın da içerisinde yer aldığı Lykia'daki Milyas Bölgesi, Elmalı Ovası (Elmalı Karstik Ovası veya Elmalı Polyesi) ve yakın çevresindeki vadilerde yer alan bir dizi kenti ve daha ufak yerleşimi içermiştir. Milyas Bölgesi ve halkının yayılım alanı Lykia'daki Toros Dağlarından başlayarak Burdur-Isparta hattına, yani Batı Pisidia'ya dek uzanmaktadır. Ama Milyas, klasik dönemden başlayarak güneyden Lykialılar, Doğudan ise Pisidialılar tarafından işgal edilmiştir. Belki de bu nedenle Lykia ve Pisidia Milyası şeklinde bir ayırım yapılmaktaydı.
- 5 Listede Lykia kentleri, “Kragos Dağı çevresindekiler; Masikytos Dağı çevresindekiler; Milyas; Kabalia ve Lykia'daki adalar” şeklinde coğrafi bölümler içinde sıralanmıştır. Ptolemaios'un dayandığı kaynakları bilmemekle birlikte, kullanılan bu ayırım, Lykia'nın o dönemdeki veya daha eski bir resmi idari taksimat listesi olabilir. Ptolemaios V.4.7; “*Ποδαλαία Podalaia 60.00 37.30, Nysa (=Nisa/Neisa) 60.00 37.15, Khoma 60.20 37.20, Kondyka (Kandyba? Kodopa?) 60.40 37.10*”; rakamlar bu şehirlerin enlem ve boylam olarak Ptolemaios'un verdiği koordinatları belirtmektedir. Şehir isimlerindeki yazım hataları, Ptolemaios'un listesinin bilinen bütün örneklerinin geç orta çağ ve sonrasında ait kopyalar olmasından kaynaklanmış olabilir. Ptolemaios, Lykia bahsinde, tıpkı Plinius gibi, Podalia'nın yakın komşusu Arykanda'ya yer vermemiştir.

“*Limyra yakınlarındaki bir Lykia kentidir*”, yazmıştır⁶. Bu cümle aynı şekilde MS 6. Yy. yazarı Byzantiumlu Stephanos’da da bulunmaktadır. Ancak Stephanos, cümleye devam ederek, kent halkının etnik kökenini Trakya’ya bağlamıştır: “*Podalia, Limyra yakınlarındaki bir Lykia kentidir; ve halkı Trakyalı Podargeslerdir.*”⁷ İmp. Justinianus döneminde yaşamış olan Hierokles’in günümüze ulaşan “Synekdemos” isimli eserinde Bizans İmparatorluğu’nun MS 535 yılı veya az öncesine ait eyaletlerini ve bu eyaletlerdeki kentler listelenmektedir. Hierokles listesini derlerken bir haritaya veya yol istasyonları listesine danışmış olabilir; çünkü kentler coğrafi bir dizilimle verilmiş gibi görünmektedir. Bu listeye göre Doğu Lykia’da: “*Phasydes (Phaselis), Ounapos (Olympos), Gaga (Gagai), Korydalla, Akalisos (Akalissos), Elebesos (İdebessos), Limyra, Arykanda, Podalia, Khoma, Rekulias (?)*” kentleri bulunmaktadır⁸. Bu listeden, Podalia’nın Limyra-Arykanda-Khoma hattında, Arykanda ile Khoma arasında yer aldığı görülebilmektedir. Podalia’nın ismi “Notitia Graecae Episcopatum” listelerinde Myra Metropolitliği’ne bağlı bir Lykia kilisesi olarak anılmaktadır⁹. MS 458 yılında, İmp. I. Leo’ya yazan Myra Metropoliti Petrus’un mektubunda Podalia’lı Piskopos Aquilinus’un ismi anılmaktadır¹⁰. Kent, Konstantinopolis’de yapılan MS 536 ve MS 879 konsüllerinde aynı ismi taşıyan iki ayrı Piskopos Ioannes tarafından temsil edilmiştir¹¹. Podalia’dan bahseden son kaynağımız olan, İmp. VII. Konstantin Porphyrogenetos’un (MS 913-959) yazdığı “De Thematibus (Περὶ θεμάτων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως) adlı eserde, Kibyrraioton Themasının sınırlarının Batı Toroslardaki hattı belirtilirken “*Tlo (Tlos), Oiniada (Oinoanda), Phileta ve Podalia*” şeklinde buradaki kent ve savunma noktaları listelenmiştir¹². Böylelikle kentin Orta

6 “Ποδάλεια, πόλις Λυκίας πλησίον Λιμύρων.” Herodianus, 279.33

7 “Ποδάλεια, πόλις Λυκίας πλησίον Λιμύρων. ὁ πολίτης Ποδαλεώτης. ἔστι δὲ καὶ Ποδάργης ἔθνος Θράκης.” Stephanos Byz. 530.10; Herodianus ve Stephanos’un Podalia için, günümüze ulaşmamış ortak bir kaynaktan alıntı yaptıklarını ve bu kaynağın da en azından Herodianus’un zamanından daha eski olduğu, yani MS 2. Yüzyıl veya öncesine ait olduğu düşünülmelidir.

8 Hierokles 683.1-9; satır 8: Ποδάλεια. Elebesos, Hierokles’in 19. yüzyıl edisyonlarında, bu coğrafi dizilimden dolayı İdebessos olarak düzeltilmiştir; ancak Lykia’da Elebessos isminde de bir yerleşim bulunmaktaydı, Mitchell 2005, 176, 216. Hierokles’in 1939’da E. Hönigmann tarafından yapılan daha yeni edisyonunda, bu kısmın İdebessos şeklinde düzeltilmesi yerine Elebesos şeklinde bırakılması tercih etmiş, ama listenin yanına İdebessos’un yakınında bulunan modern yerleşim Kozağacı belirtilmiştir. Hönigmann, Rekulias’ı “Regeon Milyas” diye düzeltmektedir. Eğer bu tanım doğruysa, kastedilenler, Soklai gibi, Podalia ve Khoma dışında kalan diğer Lykia Milyası yerleşimleri olmalıdır.

9 Not. I, 252 (7 yy. başı, Heraclius dönemi); Not. II, 314 (9. Yy. başı); Not. III.364 (9. Yy. ortası-sonu); Not. IV, 269 (869 yılı); Not. VII, 330 (901-907 arası); Not. IX, 212 Ποδαλείας (10. Yy.); Not. X.260 Ποδαλείας (997-1030? arası); Not. XIII.264 (12. Yy.), Hild 2004. Podalia bu listelerde, önce Aperlai’dan, sonra Araksa’dan sonra ve Arykanda’dan önce yer almıştır; yani listeler alfabetik veya coğrafi bir sıralamayı izlememektedirler.

10 ACO II, 5, 63 “*Aquilinus episcopus Padullenus similiter*”; TIB 8.2, 816; Bennett 2015, 17.

11 TIB 8.2, 816. Pek çok yayında Podalia’nın, MS 381 Konstantinopolis Konsülünde Piskopos Kallinikos tarafından temsil edildiği yer olsa da, örneğin Bennett 2015, 14, bu kişi aslında Pisidia’daki Tymandos kentini temsil etmekteydi; TIB 7, 408-409.

12 “...συνάπτει δὲ πρὸς τὴν Τλω καὶ Οἰνιάδα, ἔϊτα παρέρχεται Φίλητα καὶ αὐτὴν τὴν Ποδάλειαν...”, Konst. Porph. De Them. 79 (I, P16.15). Podalia’nın yakın komşusu Phileta, MS 1160 yılında Selçuklular tarafından alınmıştır, Kinnamos IV.24; TIB 8.2, 804; bu durumda Elmalı çevresinin Podalia dahil,

Bizans döneminde varlığının sürdüğünü ve artık askeri bir merkez olarak Phileta ile beraber Elmalı civarında thema sınırını oluşturduğunu görmekteyiz.

Yazıtlarda Podalia

Podalia'nın yerleşim alanından veya yakın çevresinden ele geçmiş ve yayınlanmış herhangi bir yazıt bilinmemektedir. Podalia, sadece başka Lykia kentlerinde ele geçmiş bir dizi onurlandırma yazıtında ve Patara'daki Stadiasmus yazıtında anılmaktadır. Bu yazıtlardan en uzun süredir bilineni, Arykanda kentinden ele geçen ve "Arykanda ve Podalia" vatandaşı olan İmparatorluk kültü rahibesi Apollodote'nin onurlandırıldığı bir yazıttır¹³. Patara'dan yayınlanan bir başka yazıtta, hem "Podalia hem de Arneai" vatandaşı olan, Teimarkhos oğlu Arkhepolis onurlandırılmaktadır¹⁴. Patara'da bulunan diğer bir yazıtta ise, gene "Podalia ve Arneai" vatandaşı olan ikinci Arkhepolis'in oğlu dördüncü Teimarkhos onurlandırılmıştır¹⁵.

Rhodiapolis kentinde, Opramoas'a ait Heroonun duvarlarında yer alan yazıttan, Podalia'nın da MS 141/2 depremi sonrasında Opramoas tarafından yardım edilen kentlerden biri olduğu görülmektedir. Ancak yazıtta Podalia'da hangi yapıların tekrar inşaatına yardım edildiği ve yapılan yardım miktarını belirten kısım kayıptır¹⁶. Aynı

Selçuklu egemenliğine geçmesi için bu tarih baz alınabilir. Yüzey araştırmalarında Podalia'da Bizans ve Selçuklu izleri bulunmuştur, Foss 2005, 16-17.

- 13 TAM II.3, 790; Şahin 1994, 62-68, no. 50-51. Prof. Dr. Sencer Şahin'in oldukça mantıklı görünen, muhtelif yazıt parçalarını birleştirerek önerdiği düzeltmesi dikkate alınırsa, Apollodote, MS 138 yılı civarında Lykiarkhlik görevini yürüten Arykandalı Sarpedon'un eşidir ve onurlandırma heykelleri muhtemelen çocukları tarafından diktirilmiştir. Apollodote'nin, hem Arykanda, hem de Podalia vatandaşı olması, Podalia'dan Arykanda'nın elit bir ailesine gelin geldiği şeklinde veya belki de, yürütmekte olduğu imparatorluk kültü rahibeliği görevi ile bağlantılı olarak, veya bilmediğimiz başka bir nedenle Podalialılar tarafından verilmiş bir onursal vatandaşlık aldığı şeklinde yorumlanabilir. Lykia'nın muhtelif kentlerinde yer alan elit ailelerin bazı fertlerinin iki ayrı kentten vatandaşlık almış olması çok sık rastlanılan bir durumdur.
- 14 Anılan yazıt Patara'da Bouleterion binasının kazıları sırasında ele geçmiştir: Korkut 2006, 97, dn. 12; Şahin 2006, 35-36, no. 3; Korkut 2007, 79, dn. 102; Engelmann 2007, 137. Prof. Dr. Sencer Şahin'e göre Teimarkhos ve Arkhepolis'in ailesi aslında Arneai kentinden gelmektedir ve dede ve baba isimlerinin çocuklara verilmesi nedeniyle, bu ailenin aynı isimleri taşıyan çok sayıda ferdi bulunmaktadır. Bu yüzden Patara'da onurlandırılan Arkhepolis bu ailede bu ismi taşıyan ikinci, babası Teimarkhos ise üçüncü kişi olup, yazıt yaklaşık MS 198-209 arasına, yani İmp. Septimius Severus devrine konmalıdır, Şahin 2013, 44, no 5.
- 15 Şahin 2006, 36-37, no. 4. Yazıt, Prof. Dr. Şahin'e göre aynı yıllardanır; çünkü her iki yazıt da bu yıllarda Lykiarkhlik yapan Neisa'lı Dionysos'un ismini taşımaktadır. Şahin 2013, 45, no 6. Bu ailenin çeşitli fertlerinin Hellenistik çağdan itibaren Arneai'de muhtelif yazıtlarda sadece bu kentten vatandaşı olarak anılmaları nedeniyle, aynı zamanda Podalia vatandaşı olan ve bu vatandaşlığı daha önde yazılan son iki ferдинin belki de bu komşu kente taşındıklarını ve bu kentten de bilinmeyen bir nedenle vatandaşlık hakkı kazandıklarını düşünebilir.
- 16 TAM II.3, no. 905; Kokkinia 2000, 103, no. XIX C 3-6: "Arneai 6000, Khoma'da bir stoa ve İmparatorluk Tapınağı için 7000, Podalia [...], Arykanda 10000..", D'Hautcourt 2003, 47. Rhodiapolis'de Opramoas Heroonu'nda yapılan kazılar sırasında, Heroon duvarlarındaki yazıtlara ait daha önce yayınlanmamış yeni parçalar ele geçmiştir. Bu parçalar sayesinde yazıtın pek çok eksik kısmı tamamlanmış olmalıdır. Ancak bunlar henüz yayınlanmadıkları için Podalia'nın ne kadar yardım

deprem sonrası Lykia kentlerine yardım eden Kyaneai'deki İason'un mezarında bulunan yazıtta, İason'u onurlandıran kentler arasında Podalia da yer almaktadır¹⁷.

Podalia son olarak Patara'da bulunan Stadiasmus yazıtında bir yol istasyonu olarak anılmaktadır. İmp. Claudius döneminde Lykia Eyaleti'nin oluşturulması sırasında eyalet sınırlarını ve aralarındaki yol hattını listeleyen bu önemli yazıt, Podalia kentinin lokalizasyonunun kesinleştirilmesini sağlamıştır.

Podalia'nın Lokalizasyonu

Kentin, Lykia'nın kuzey batısında, bugünkü Elmalı düzlüğünde bir noktada olduğuna dair hiçbir şüphe olmasa da, çeşitli araştırmacılar tarafından kentin lokasyonu için birkaç farklı yer önerilmiştir¹⁸. Avlan Gölü'nün kuzey kıyısında, Elmalı Ovasını Arykanda'ya bağlayan vadinin girişinde yer alan ve Karamık Köyü'nün hemen doğusunda yer alan Buralye Tepesi, isim olarak da benzerliği ile, Podalia için en kabul gören lokasyon olmuştur. Podalia'nın burada aranması gerektiğini ilk öneren Petersen ve von Luschan'dır. Burada gördükleri kalıntıları kısaca tanıttıktan sonra, Elmalı'da yerli halk tarafından bu noktanın "Podamia" ismiyle kendilerine tarif edildiğini ve bu isim benzerliği nedeniyle Podalia'nın burası olması gerektiğini yazmışlardır¹⁹.

Podalia'nın konumu konusundaki tartışmalar Patara'da bulunan Stadiasmus yazıtı

aldığını ve buradaki herhangi bir yapının özellikle anılıp anılmadığını bilemiyoruz. Genellikle MS 141 yılında olduğu düşünülen depremin yeniden tarihlendirilmesi için bk. Ambraseys 2009, 128-131.

17 IGR III, no. 704

18 Charles Fellows, Podalia'nın lokasyonu için kyklopedik duvar kalıntıları ve yazısız kaya mezarları gördüğü Elmalı'nın kuzeybatısındaki Eskihisar'ı önermiştir, Fellows 1841, 232. Daha sonra Eskihisar'da konaklayarak buradaki kalıntıları daha detaylı inceleyen T. A. B. Spratt ve E. Forbes, C. Fellows'un önerisini reddederler, Spratt – Forbes 1847, 283. Onlara göre Podalia, hemen yakınında bir surlarla çevrili yerleşim, çeşitli yazısız kaya mezarları ve lahitler gördükleri ve Elmalı Ovasının güney batısında, Gömbe'ye doğru giden vadinin girişinde bulunan Armutlu Köyü'nde aranmalıdır, Spratt – Forbes 1847, 290. Yıllar sonra aynı yeri ziyaret eden George E. Bean, Armutlu'daki yerleşimin Eskihisar'a göre Podalia'nın lokalizasyonu için daha güçlü bir aday olduğunu kabul etse de, bu yerleşimin bir kent için oldukça küçük olduğunu gözlemlemiştir, Bean 1968, 159. Bean, çeşitli yazıtlar kaydettiği Söğle Köyü'nün Podalia için daha güçlü bir aday olduğunu savunmuştur. Gene de haritalarda "Buralye" olarak işlenmiş tepenin, hemen yakınındaki Karamık Köyü'nde de "Budalye" olarak tanındığını ve bu durumun Podalia için Söğle'deki yerleşimin tanımlanmasında bir kuşku oluşturduğunu kabul etmektedir, Bean 1968, 161-162. 1971'deki yayınında Podalia'nın lokalizasyonu için Söğle Köyü önerisini tekrarlamıştır, Bean 1971, 28-32. Stadiasmus yazıtı ile Söğle Köyü'nün antik çağdaki isminin Soklai olduğu keşfedilmiştir, Adak – Şahin 2004, 69, 75; Şahin – Adak 2007, 198-199. George E. Bean'e Karamık Köyü'nde doğru bir bilgi verilmiştir. Karamık'ın doğusunda, "Bodalye" Tepe'nin kuzeyinde yer alan ve antik ismini neredeyse koruyan "Budalya Köyü" 1455, 1530 ve 1568 yılı Elmalı Kazası tahrir defterlerinde ve 1530 yılı Muhasebe-i Vilayeti Anadolu Defteri'nde yer almaktadır, ancak yerleşim sonrasında bilinmeyen bir nedenle terk edilmiştir, Koday ve Aydın, 2019, 82.

19 Petersen ve von Luschan 1889, 161-162. 1965 ve 1966'da bu lokasyonu ziyaret eden George E. Bean, burada gördüğü çeşitli kaya mezarlarını ve sur kalıntılarını tarif etmiş, ancak yerleşimde hiçbir yazıt veya mimari blok göremediği için bu noktanın bir şehir değil, sadece askeri bir yerleşim / kale olduğunu öne sürmüştür, Bean 1968, 159-160. Bölgeyi beraber ziyaret ettiği Martin Harrison ise buna karşı çıkarak, Buralye'nin daha güçlü bir aday olduğunu savunur, Harrison 2001, 50-51.

ile sona ermiştir. MS 43 yılında, İmp. I. Claudius döneminde, Lykia Birliği'nin Roma İmparatorluğu içine ilhak edilmesi sonrası Lykia'da tamir ve inşa edilen yol ağlarını, istasyonlar ve aralarındaki mesafelere göre listeleyen bu yazıt, Podalia ve Elmalı Ovası çevresindeki diğer kentlerin birbirlerine olan mesafelerini de vermektedir. Yazıtta Podalia ve çevresindeki yollar, Prof. Dr. Sencer Şahin ve Prof. Dr. Mustafa Adak tarafından eksik kısımları tamamlanarak şöyle sıralanmıştır:

<i>“Satır 36 Rota 28</i>	<i>Khoma'dan Podalia'ya 4[8] stad</i>
<i>Satır 37 Rota 29</i>	<i>Khoma'dan Milyas'daki Kodopa'ya 3(2) stad</i>
<i>Satır 38 Rota 30</i>	<i>Kodopa'dan (Akarassos'a ... stad)</i>
<i>Satır 39 Rota 31</i>	<i>Akarassos'dan (Soklai'ye ... stad)</i>
<i>Satır 40 Rota 32</i>	<i>Soklai'den (Podalia'ya ... stad)</i>
<i>Satır 41 Rota 33</i>	<i>Podali(a'dan Arneai'ye) 10(4 St)ad</i>
<i>Satır 42 Rota 34</i>	<i>Pod(alia'dan Arykanda'ya ... Stad) ”²⁰</i>

Yazıtta ismi geçen Khoma, Hacimusalar Höyüğü ve civarında lokalize edilmiştir²¹. 48 stad, yaklaşık 8.9 km.ye eşittir. Bu durumda, diğer bütün önerilen yerlerin tersine, sadece Karamık Köyü'nün yanındaki Buralye Tepesi, Khoma'dan bu mesafeye denk gelmektedir²². Stadiasmus yazıtı, Elmalı düzlüğünde göllerin etrafında bir daire çizerek kentleri birbirine bağlayan ve bazı yol parçaları ve mil taşları günümüze ulaşmış bir yol ağı olduğunu göstermektedir. Bu yol ağının dört rotası Podalia'ya bağlanmaktadır. Yol hattı Khoma'dan kuzey doğuya ilerleyerek Kodopa'ya ulaşmakta, buradan doğuya dönerek Kodopa'yı Akarassos'a bağlamakta, Akarassos'dan güney doğuya inerek Soklai'ye ulaşmakta ve buradan güney batıya dönerek Podalia'ya gelmektedir²³. Podalia, ayrıca kuzey yönünde doğrudan Khoma'ya; güney batıda Susuz Dağı'nın eteklerini takip ederek Arneai'ye²⁴ ve güneyde Arykanda'ya bağlanmaktadır. Kent, Elmalı düzlüğünün güney girişinde, Elmalı'nın Lykia'ya bağlandığı ana geçitlerden birini kontrol eden stratejik bir noktada konumlandırılmıştır. Buradan geçen ve Arykanda'ya ulaşan yol hattı, hala kullanılan modern yol ile aynıdır, yani Podalia modern Elmalı-Finike karayoluna yakın bir noktada, bu hattı kontrol edecek şekilde kurulmuştur²⁵.

20 Adak – Şahin 2004, 70; Şahin – Adak 2007, 39.

21 Bean – Harrison 1967.

22 Adak – Şahin 2004, 71; Şahin – Adak 2007, 186; TIB 8.2, 815; yolun bazı kalıntıları bugün hala mevcuttur; Adak – Şahin 2004, 72. Khoma ve Podalia arasında, Tekkeköy'de ele geçen bir mil taşı, iki kent arasındaki yolun MS 333-337 yılları arasında Lykia'da valilik yapan Aurelius Fabius Faustinus tarafından onarıldığını bildirmektedir. Yazıtta yolun başlangıç veya son noktası belirtilmese de, vermekte olduğu mesafe olan “4” rakamı, yani dördüncü mil, yol başlangıcı olarak, tıpkı Stadiasmus yazıtındaki gibi, Khoma'nın dikkate alındığını işaret etmektedir; Bean – Harrison 1967, 44; Adak – Şahin 2004, 71; Şahin – Adak 2007, 186.

23 Adak – Şahin 2004, 73-76.

24 Takmer – Alkan 2013, 107-110.

25 Podalia kentinde herhangi bir detaylı çalışma yapılmadığı için kent tarihçesi ancak Elmalı Ovası'nın

Podalia Definesi (IGCH 1262)

Podalia Definesi, 1957 yılında Avlan Gölü'nün doğu kıyısında Podalia kentine oldukça yakın bir noktada ele geçmiştir. Pişmiş toprak bir kap içinde ele geçtiği ve ilk bulunduğu 1600 civarında gümüş sikke içerdiği söylenen bu definenin büyük kısmı tarihi eser pazarına dağılmış, ancak 510 adeti güvenlik güçleri tarafından ele geçirilerek İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne teslim edilmiştir. Defineyi çalışan Nekriman Olcay ve Otto Mørholm, bu örnekler dışında müzayede kataloglarında yayınlanan ve defineden gittiğini tespit edebildikleri örnekleri de ekleyerek 730 sikkeyi yayınlamışlardır. Bu sikkelerden 488'i muhtelif Lykia dinastlarına, 242 adeti ise Aspendos kentine aittir²⁶. Define, yaklaşık MÖ 375-370²⁷ yılları civarına, yani definede temsil edilen en yeni kişi olan Zemuri Dynastı Perikle'nin egemenlik yıllarına tarihlendirilmektedir. Definenin buluntu yerinin Podalia territoryası içinde olmasına rağmen, bu sikkelerin, defineyi oluşturan kişi tarafından nereden ve ne şekilde toplanarak bir araya getirildiklerini ve hangi nedenle gömüldüğünü bilmemiz mümkün olamayacağı için, bu define, Podalia'nın tarihi ve ekonomisi için tek başına bir veri olamaz²⁸. Diğer yandan Elmalı Ovasının klasik çağda Lykia egemenliğine girdiğini gösteren daha önemli bir delil aslında Khoma kentinin hemen kuzeyindeki Kızılcıca'da bulunan bir kaya mezarında yer alan Likçe yazıttır. Bu yazıt Zemuri/Limyra dynastı ve sonrasında Satrap İsyanları döneminde bütün Lykia'yı yönetimi altında birleştirmeyi başaran Perikle'nin ismini içermektedir²⁹. Bu nedenle Perikle'nin egemenlik alanının Elmalı civarını da içerdiği rahatlıkla söylenebilir ve bu durumda Podalia kenti de Perikle'ye

genel tarihçesi üzerinden kısmen kurgulanabilir. Elmalı çevresinde bulunan Semahöyük, Karataş, Hacimusalar (Khoma) gibi höyüklerde, neolitik çağa kadar inen yerleşim izleri ve zengin bronz çağı buluntuları saptanmış olsa da, Pedar W. Foss ve ekibinin Elmalı Bölgesinde yaptıkları yüzey araştırmalarının sonuçlarına göre sur duvarlarının dışında, Buralye Tepesinin hemen aşağısında ve bir zamanlar Avlan Gölü'nün kıyısında yer alan Buralye Höyük'de bulunan seramikler, höyüğün ancak Geç Demir Çağında, MÖ 8. yy.dan itibaren iskan edildiğini göstermektedir, Foss 2005, 4. Demir Çağında Elmalı Ovası ve çevresindeki yerleşimler, Herodotos'da da kendilerinden bahsedilen, Milyas halkı tarafından iskan edilmişti. Herodotos I.173; III.90; VII.77. Bugün tarihi coğrafyanın klasik dönemi için Batı Pisidia ve Kuzey Doğu Lykia olarak tanımlanan, yani yaklaşık Burdur-Isparta'dan başlayarak, Elmalı düzlüğüne inen bölge, Milyaslıların olası yayılma alanını göstermektedir. Hall 1986; Keen 1998, 18-20. Bu bölge klasik çağda güneyden Lykialılar, Hellenistik dönemde de doğudan Pisidialılar tarafından işgal edilmiştir.

26 Olcay – Mørholm 1971.

27 IGCH 1262, definenin buluntu yerini “Bucak” olarak vermektedir. Bucak Köyü, Avlan Gölü'nün doğusunda, Kapaklı Deresi'nin göle birleştiği noktada bulunmaktadır ve 1925 tarihli haritalara “Bucak Çiftliği” olarak işlenmiştir, Koday – Aydın 2019, 81. Bu durumda definenin buluntu yeri Podalia'nın hemen doğusunda, yaklaşık 2 km. mesafede, bugünkü Elmalı-Finike karayolunun (ve antik yolun) hattına oldukça yakın bir noktadaydı.

28 Coulton 1993, 82; Keen 1998, 162-163; Buna karşılık Coulton ve Keen tarafından bu define “resmi bir amaçla bir araya getirilmiş” ve Podalia civarında “bir askeri aktiviteye” işaret etmekte gibi de yorumlanmıştır. Sadece bir defineden hareketle yapılmış bu tarz iddialar aslında ispatlanması zor şeylerdir.

29 Bean 1971, 22-23; Neumann 1979, 36-38, no. 314; Perikle'nin ismi aynı zamanda Arneai'de de bir yazıtta geçmektedir. Perikle'nin kariyeri için bk. Keen 1998, 148-170.

ait topraklar içindedir³⁰.

Arrianos, Makedonia Kralı III. Aleksandros'un Asia seferi sırasında, MÖ 334-333 yıllarında Lykia'ya geldiğinde, Telmessos, Ksanthos, Pınara, Patara ve bundan başka 30 kadar yerleşimi savaşmadan ele geçirdikten sonra, kış aylarında Milyas'a sefer düzenlediğini ve bu bölgenin vaktiyle Büyük Phrygia'ya aitken, Pers Kralının bir emriyle Lykia vergi bölgesine katıldığı anlatmıştır³¹. Arrianos'un III. Aleksandros'un saldırdığı Milyas derken tam olarak hangi bölgeyi kastettiği belli değildir, ama belli ki, Lykia kentlerinden kuzeye dönerek bu bölgeye ulaşmıştır. Yani Pisidia'daki Milyas'dan çok, burada kastedilenin Lykia'da kalan Milyas olması beklenmelidir³².

Podalia'nın Hellenistik Dönem Sikkeleri (fig. 1-8)

Podalia'nın Hellenistik dönem sikkeleri - yanlış tanımlananlar hariç tutulduğunda - günümüze sadece 8 adet örnekle ulaşmıştır (Kat. No. 1-8). Bunlar ön yüzlerinde Artemis başı, arka yüzlerinde protom bir Zebu bulunan, tek bir tipe aittirler. Bu durumda bu kent için uzun süren bir sikke basımından çok, belki de çok kısa süren tek bir basım evresinin düşünülmesi gerekmektedir. Stilistik açıdan sikke geneline bakıldığında ve kullanılan arka yüz tipi ile, Podalia sikkeleri, MÖ 1. yy. başından çok daha erken gibi görünmektedir. Sikke tipinin arka yüzünü oluşturan saldıran "Zebu" (*Bos indicus*), yani hörgüçlü boğa, Seleukoslar ile bağlantılı bir semboldür ve Seleukos I

30 P. W. Foss, Buralye'de tepe üzerinde bulunan ve erken görünüşlü kyklopedik duvarlara sahip surlarla çevrili yerleşimin klasik çağda veya belki de Perikle'nin bölgedeki egemenliği ile ilişkili olarak inşa edildiğini öne sürmüştür, Foss 2005, 11, 17, dn. 17. Buralye Tepesinin Elmalı düzlüğünden Arykanda'ya ve sonrasında Limyra'ya inen yolu kontrol eden önemli bir savunma noktası olması nedeniyle bu tespit oldukça mantıklıdır. Surlar dışında tepenin yamaçlarında bulunan yazıtsız Lykia tipi kaya mezarları gene buradaki yerleşimin klasik dönemine işaret eder.

31 Arrianos, Anabasis I,24,4-5. Bu düzenlemenin tarihini tespit etmek mümkün değildir, ama belki de Perikle İsyanı'nın MÖ 360 yılı civarında bastırılması ve Lykia'nın önce Pers satrapı Autophradates, sonra da Mausollos'un kontrolüne girmesine tarihlenebilir. Bu durumda Perikle'nin Milyas'da ele geçirdiği bölge, sonrasında da Lykia'nın resmi taksimat ve vergi bölgesine bağlı olarak kalmıştır. Strabon da Termessos'dan bahsederken, III. Aleksandros'un Milyas seferine değinir: "(Phaselis'in) Üzerinde Solyma Dağı ve bir Pisidia şehri olan Termessos yer alır; (burası) bir tanesi dağ üzerinden Milyas'a geçen geçitlerin yakınına kurulmuştur. Aleksandros, bu geçitleri açmak için Milyas'ı tahrip etmiştir." Strabon, Geographika, 14.3

32 Stephen Mitchell da burada kastedilen Milyas'ın Elmalı Ovası olduğu görüşündedir, Mitchell 2005, 225. Freya Stark, III. Aleksandros'un aslında Phrygia'da kışlayan generali Parmenion'un ordusu ile tekrar bağlantı sağlamak ve ikmal yollarını açık tutmak için bir hat oluşturmak üzere bu saldırıyı yaptığını tahmin ederek, kralın, belki de Ksanthos'dan yola çıkarak Bubon, Balbura ve Oineoanda üzerinden Kibyra civarına ulaşarak bu hattı açmayı planladığını düşünmüştür, Stark 1958, 108-112. Ama Lykia'dan kuzeye çıkılabilecek başka rotalar da bulunmaktadır. Kral ve ordusu Myra ve Arneai üzerinden; Antiphellos'dan Kasaba yolu ile veya Limyra'dan, Arykandos Vadisini izleyerek de Milyas'a çıkmış olabilir. Arrianos, bu sefer sırasında Kralın yanına Phaselis ve diğer Lykia kentlerinden elçiler geldiğini yazmıştır, Arrianos, Anabasis, I,24,5. Bu durumda Kralın, Phaselis'e daha yakın olan ihtimalleri kullanarak, hatta Podalia üzerinden geçmeyi amaçlayarak, Elmalı Ovası'na ulaşması mümkündür. Kral, muhtemelen Phaselis'lilerden aldığı yeni bilgiler sonucu Milyas'a düzenlediği bu seferi sona erdirmiştir. Ardından ordusu ile, muhtemelen Arykanda üzerinden kara yolunu izleyerek, kışlayacağı Phaselis'e geçmiş ve sonrasında kıyıdan Pamphylia'ya yönelmiştir.

Nikator (MÖ 312-281) sikkelerinden başlayarak Krallık sikkelerinde kullanılmıştır (Fig. 9)³³. MÖ 190-188 sonrasında ise bu sembolün kullanımı, tamamı Seleukoslar ile bağlantılı bir dizi kent tarafından devam ettirilmiştir³⁴. Bu örneklerin çoğunda,

33 SC I, no. 8, lev. 65 (MÖ 282-281). Zebu (*Bos indicus*), köken olarak Hindistan'dan çıkmıştır. Bronz çağında Doğu İran'da üretilmiş sanat eserlerinde görülmeye başlayan Zebular, Hazar Denizi'nin güney doğusunda Alborz Dağları'nın doğusunda bulunan örnekler ile demir çağında bu bölgeye de getirilmiş olmalıdır. Mısır sanatında ise bazı duvar resimlerinden anlaşıldığı kadarıyla, belki de doğrudan Hindistan'dan ithal edilmiş olarak bronz çağında ortaya çıkmışlardır. Anadolu'da ise Tarsus'da Satrap Mazaïos (MÖ 361-334) döneminde basılan sikkelerde Zebu figürü ilk defa karşımıza çıkmaktadır. İonia'da Magnesia kenti de en erken örnekleri MÖ 350'lere tarihlendirilmiş bazı sikkelerinde, düz sırtlı boğalar yerine Zebuyu tasvir etmeye başlamıştır (Fig. 10). Dolayısıyla Pers döneminin sonlarında Zebuların Anadolu'da da yetiştirilmeye başlandığı düşünülebilir. Anadolu'da bu hayvan türünün Hellenistik dönemde Seleukoslar tarafından yayıldığı, diğer kentlerin sikke tasvirlerinde de kullanılmaya başlanması ile tahmin edilebilir. Anadolu'da Hitit döneminden beri tasvir edilmekte olan boğalar "Anadolu Yerli Karası" adı verilen türe ait ve orijini Anadolu olan düz sırtlı, hörgüçsüz boğalardır. Özellikle büyükbaş hayvanların yaşamakta zorlandığı Batı Toroslar gibi sıcak iklimli, kayalık, taşlık arazilere uygun ve inek-boğalara göre daha az besinle yaşayabilen Zebular, zaten benzer koşullarda bir bölgede evrimleşmiş oldukları için rahatlıkla adapte olmuş olmalıdırlar.

34 Zebu motifinin Anadolu'nun Hellenistik ve Roma dönemi sikkelerinde yer alması, Robert – Robert 1954, 135-136'da ele alınmış olsa da bu liste çok eksik ve tarihsel olarak iki dönemi beraber incelediği için yanıltıcıdır. Her ne kadar belirtilen yayında motifin coğrafi dağılımın yoğunluğunun aslında Maian-dros civarındaki kentlerden başlayarak Karya içlerinden Toroslara uzanan belirgin bir coğrafi bölgede toplanmış olduğu fark edilmiş olsa da bunun nedeni sadece kült boyutunda incelenmiş ama arka planında tarihsel bir neden aranmamıştır. Halbuki anılan bölge aslında Seleukosların Batı Anadolu'daki en etkin oldukları idari sınırları göstermektedir. Motifin sonrasında Roma döneminde de var olması, Hellenistik dönemde başlangıcında belki anlamsal olarak politik yönü ağır basan bu sembolün, sonrasında bu şehirlerde politik anlamını yitirmiş olarak, artık muhtelif kültürlerin parçası olarak devam ettirildiğini göstermektedir. Hellenistik dönem sikkelerinde Zebu, Seleukos'ların resmi kraliyet darpları dışında İonia'da Magnesia ad Maeandrum (Fig. 10); Lydia'da Seleukia/Tralles'de (Fig. 11); Karia'da Antiokhia/Alabanda, Antiokhia ad Maeandrum (Fig. 12), Tabai'de; Lykia'da Podalia'da; Pisidia Bölgesinde Pisidia Antiokhiasi, Ariassos, Konana, Pednelissos, Prostanna, Sagalassos, Termessos (Fig. 13-14) ve Timbriada'da; Phrygia'da Kibyra'da; Lykaonia'da Tyana'da; Kilikia'da Tarsus ve Hierapolis / Kastabala'da Kral Philopator sikkelerinde; Phoenikia'da Arados, Sidon ve Marathus'da; İran'da Parthia Krallığında ve Baktria-Hindistan sikkelerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yerlerin tamamı Seleukoslar ile ilişkilidir (Hindistan ise Zebu'nun ana vatanıdır). Roma İmparatorluk döneminde ise yukarıda belirtilen kentler dışında Kyklad Adalarından Melos'da; Pontus'da Sebaste'de; Mysia'da Hadrianotherai ve Pergamon'da (sadece 1 sikke tipinde, diğerlerinde hep düz sırtlı boğalar bulunmakta); İonia'da Ephesos (sadece Aleksandria ile olan Homonoia sikkelerinde Apis kastedilerek, ama ilginç bir şekilde Aleksandria'nın kendisi düz sırtlı boğa kullanırken); Lydia'da Hierokaisarea, Magnesia ad Sipyllum, Bagis, Eumeneia, Mastaura ve Thyatera'da; Phrygia'da Eumeneia ve Temenothyrae'de; Galatia'da Tavium'da; Karia'da Stratonikeia ve Trapezopolis'de; Kilikia'da Augusta, Olba ve Seleukia ad Kalykadnum'da; Suriye'de Damaskus ve Hierapolis'de; Phoenikia'da Tyre'de sikkelerde bazen Zebu görülmektedir. Melos, Sebaste, Tavium gibi örneklerin istisna olarak Seleukosların bir zamanlar yönettiği topraklar dışında kaldığını kabul etmekle beraber, diğer örneklerin hepsi hala Seleukosların bir zamanlardaki egemenlik alanı içindedir. Hellenistik ve Roma dönemlerinde Akdeniz ve ötesinde basılan sikkelerde boğa motifi yüzlerce kent tarafından kullanılmışken Zebu'nun sadece bu dar alanda sınırlı kullanılmış olması tesadüf olamaz. Özellikle Toroslar civarındaki kentlerin bu boğa tipini, bronz çağından beri bu bölgede tapınılan ve kutsal hayvanı boğa olan gök/firtına tanrıları (Taru/Hatti, Tarhunt/Luvi, Teshup/Hurri ve diğerleri), Savaş 2002, 109, ve sonrasında döndüştüğü Toros Dağları'na da adını veren Zeus ve kutsal hayvanı (ya da boğa şeklinde kendisi) ile ilişkili bir dinsel figür olarak algılanmış olmaları düşünülmelidir. Spratt ve Forbes'in Elmalı düzlüğünde, Eskihisar yakınlarında Kuyu mevki-

Podalia örneklerinde olduğu gibi tam veya protom Zebu, saldırır pozisyonda gösterilmiştir (Fig. 9-14). Bu nedenle belki de Podalia sikkeleri, Seleukoslar ile bir ilişkiye işaret etmektedirler.

III. Aleksandros'un ölümünden Roma egemenliğine kadar, Elmalı düzlüğü ve çevresindeki kentlerin politik tarihlerini takip etmek pek kolay değildir. Ptolemaiosların, Lykia kıyılarını kontrol ederken, egemenlik alanlarının Podalia'nın da içinde bulunduğu, Elmalı düzlüğüne kadar yayılıp yayılmadığı bilinmemektedir. Bu bölge, belki de bu dönemde Seleukoslara aitti. Podalia halkı için Stephanos'un Thrakialı tanımlaması, bölgedeki diğer yerlerdeki ipuçları ile birleştiğinde, burada Seleukos yönetimini olası kılar. Seleukosların sınırdaki Milyas kentlerinin güvenliğini arttırmak için, bu bölgeye, Thrak paralı askerlerini toprak vererek yerleştirmiş olabilecekları düşünülebilir³⁵.

Seleukos'ların MÖ 190'da Magnesia savaşında yenilmeleri ve MÖ 188'de yapılan Apameia Barışı sonrası bütün bu bölge Seleukosların kontrolünden çıktığında, bu çevrede bir otorite boşluğu oluşmuş gibi görünmektedir³⁶. Muhtemelen bu yıllarda bölgede oluşan otorite boşluğunu değerlendiren Termessos'un başını çektiği Pisidialılar,

inde kaydettikleri bir kaya kabartmasında (Kapıtaş) tıpkı sikkelerdeki gibi, başını öne eğmiş tos atmak üzere saldırmakta olan bir Zebu tasvir edilmiştir. Spratt – Forbes 1847, 285. Bu eser günümüzde ne yazık ki kısmen tahrip edilmiş bir haldedir.

35 Plinius'un yukarıda ele alınan "Thrak halkından Milyas ve şehirleri Arykanda'dır" cümlesi de bu bağlamda ele alınmalıdır. Thrakialılara Milyas'ın Pisidia içinde kalan bölümlerinde de rastlanılmaktadır. Pisidia'daki Apollonia kenti Roma dönemi sikkelerinde, kendisini, "Lykialıların ve Thrakialıların kolonisi Apollonia" şeklinde tanımlamaktadır. Genellikle bu ifade, "Seleukoslar döneminde şehre yerleştirilmiş iki etnik kökenden askerleri ifade etmektedir" şeklinde yorumlanmıştır, Levick 1967, 16, dn. 6; Hall 1986, 153. Burdur'un Boğaziçi Köyü'nde ele geçen ve MÖ 5/4 yılına tarihlenen bir yazıtta adakta bulunanlar "Milyaslılar, aralarında yaşayan Romalı işadamları ve aralarına yerleşen Thrakialılar" şeklinde ifade edilmiştir, Hall 1986, 139. Milyas bölgesindeki çeşitli Thrakia kökenli şahıs isimleri, Thrak tanrılarına adaklar ve diğer ipuçları için bk. Hall 1986, 152-154. Thrak ve Makedon paralı askerlerin bölgeye gelişine dair Pergamon Krallığı dönemi de önerilmiştir, Vanhaverbeke – Waelkens 2005, 56. Ancak Lykia Milyasında, özellikle uzun yıllardır arkeolojik kazıları yapılmakta olan Arykanda'da, Pergamon Krallığı yönetim evresine işaret eden herhangi bir buluntu henüz ele geçmemiştir.

36 Polybios XXI, 45.10; Pergamon Krallığına bırakılan yerler: "Asia'da Hellespontos Phrygiası, Büyük Phrygia, Prusias'ın daha Eumenes'den aldığı Mysialılar, Lykaonia, Milyas, Lydia, Tralles, Ephesos ve Termessos". Pergamonluların Milyas'ın hangi kısımlarını kontrol altına aldıkları ve ne kadar etkili oldukları belli değildir. Pergamon egemenliği daha çok Pisidia'da kalan Milyas'da etkili olmuş gibi görünmektedir. Pergamon Krallığı'nın ana amacı, daha sonra Attaleia şehrini kuracakları Pamphylia'ya inen ana yolun güvenliğini sağlamak olmalıdır. Pergamon Kralları tarafından Termessos'da inşa ettirilmiş bir stoa, bu rotayı kontrol eden en güçlü kent olan Termessos Major ile iyi ilişkilere işaret eder, TAM III,1, no. 9; Mitchell 1991, 129. Buna karşılık, Pisidia'nın geri kalanında Pergamon egemenliği tam olarak oturmamış ve pek çok kent bağımsızlıkları için Pergamon ile çatışmıştır, Vanhaverbeke – Waelkens 2005, 51, 56-57. Olbasa'dan bulunan bir yazıtta, Kral II. Attalos döneminde bu şehirde Pisidialılar ile gerçekleşen bir savaş ve Kralın kent halkından bazılarını savaşta yararlılıklarından dolayı onurlandırmasından bahsedilmektedir, Kearsley 1994. Rodos kontrolündeki Lykia'nın kuzeyine denk gelen ve Toroslarda Termessos'un batısında yer alan yaylalar ve dağ sıralarından oluşan Lykia Milyası ve Kabalia Bölgelerinin egemenliği- Termessos (Fethiye) limanı da onlara bırakılmış olsa da -, Pisidia'daki daha ciddi sorunlar yüzünden, Pergamon Krallığı'nın öncelikleri arasında olmamış gibi görünmektedir.

batıya doğru yayılarak Boubon, Balbura ve Oinoanda'yı ele geçirerek, Oinoanda'da veya hemen yakınında Küçük Termessos'u kurmuşlar ve muhtemelen daha kuzeydeki Kibyra'yı ele geçirmişlerdir³⁷. Bu teritoryanın Termessos Major ile doğrudan bağlantısını oluşturan Elmalı düzlüğü kısmen veya tamamen Termessos'un muhtemel egemenliğine girmiş olmalıdır. Ancak bu durumun ne kadar sürdüğünü veya boyutlarını bilemiyoruz³⁸. En azından, Termessosla ilişkili pek çok kent (Kibyra, Bubon, Balbura, Oinoanda, Kitanaura) kendi otonom sikkelerinin olması, bunları ana kentin zaten oldukça geniş olan teritoryasına dahil edilmediklerini ve bağımsız polisler olduklarını gösterir³⁹. Kibyra'nın önderliğinde Boubon, Balbura ve Oinoanda'nın birleşerek bir tetrapolis oluşturmaları, yine Termessos Major'ün dışında kaldığı bir

37 Mitchell 2005, 228-230; Bubon'da Termessos kökenli Pisidialıların varlığını beklemek mümkündür; çünkü kentin en azından bir tiranı Termessos Major ile kan bağıni içeren bir ilişki içindeydi, Hall – Coulton, 149, dn. 161; Balbura'dan yayınlanan Hellenistik döneme ait bir arazi veya arsa dağıtım listesine göre Balbura'nın kuruluşunda (veya yeniden kuruluşunda) yer alan göçmenlerin önemli bir kısmı Termessos'lu Pisidialılardı, Hall – Coulton 1990; Termessos Minor için bk. Coulton 1982. Kibyra'nın kuruluşu, kent MÖ 189'da Manlius Vulso tarafından cezalandırıldığına göre daha eskidir. Kent muhtemelen Hellenistik dönem başlarında yeni ve korunaklı bir yerde yeniden kurulmuş olmalıydı ve halkı farklı etnik kökenlerden oluşmuş olsa da (ki Strabon 13.4.17'de şehirde dört farklı dil konuşulduğunu anlatılır) bunların bir kısmı ve belki de itici güç Pisidialılardı. Pisidialılar ayrıca Doğu Karia'da Tabai ve Kidrama kentinde de görülmektedirler, Hall ve Coulton 1990, 149.

38 Korkuteli, Kızılcaadağ ve Söğüt üzerinden geçen ve bugün de yoğun olarak kullanılan hat, Termessos Major kentini Kibyris bölgesine doğrudan bağlasa da daha güneyden geçen ikinci bir hat, Korkuteli, Elmalı, Seki üzerinden Termessos Major ile Termessos Minor arasında daha kısa ve doğrudan bir bağlantıyı oluşturmaktadır. Bu nedenle Termessos'un önderlik ettiği Pisidialıların Batıya doğru yayılış hareketinden Elmalı civarındaki antik yerleşimlerin etkilenmemiş olması beklenemez. Termessos'luları MÖ 189 yılında İside kentini kuşatmış halde iken görmekteyiz. Manlius Vulso'nun Apameia Barışı öncesi Seleukosların Toroslardaki aktivitelerini denetleme ve Seleukos bağışıklarını cezalandırma seferi sırasında, Kibyra'yı cezalandırarak buradan yüklü bir miktar haraç almasından sonra, Polybios 21.34; Kokkinia 2008, 16, kendisinden yardım isteyen İside kentine ulaşarak şehri kuşatan Termessos'lulardan tazminat olarak 50 talent almıştır, Livius XXXVIII.14.3-15.6; Grainger 1995, 34-35. Bazı yazıtlar ve tarihi veriler, Termessos'lular ve kurdukları veya ele geçirdikleri kentler ile Lykia Birliği üyeleri arasındaki çeşitli sorunlara da işaret eder. Araksa'da bulunan ve MÖ 167 öncesine tarihlenen Orthagoras yazıtına göre Orthagoras, Bubon'lularla ve sonrasında Kibyra'lularla savaşmış; Lykia Birliği'nin Termessos Major ile girdiği bir başka savaşa katılmıştır, Bean 1948, 46-56; Garbrah 1993, 194-197; Coulton 1982, 120; Kokkinia 2008, 20-22; Rousset 2010, 96-98; 127-132. Bu savaşın nedeni ve yeri, yazıttan belirlenmemektedir. Letoon'dan bulunan ve MÖ 167-150 arasına tarihlendirilen bir yazıtta Termessos (Minor?) ile Kadyanda ve Tlos kentleri arasında Masa Dağı diye adlandırılan bir noktadaki sınır anlaşmazlığı ve belki de bunun sonucu çıkan bir çatışmanın cezası olarak Lykialıların Termessos'a (Minor?) ceza olarak 25 talent Rhodos plinthophorosu ödemeleri gerektiği yazmaktadır, Rousset 2010, 5-77, 171-175. Elmalı'nın 12 km kuzey doğusundaki Müğren/Müren (Gölova) Köyünde bulunan ve İmparator I. Claudius dönemine tarihlenen bir yazıt, Elmalı Ovası'nın arazi kullanımı ve egemenlik haklarının daha sonraki yıllarda hala Termessos ile Lykia Birliği arasında tartışma konusu olduğunu göstermektedir. Yazıtta Augustus döneminde Milyas'daki bir anlaşmazlığın dönemin Asia Valisi'nin müdahale ettiği anlatılmakta ve bu yeni yazıtla durum karara bağlanmaktadır, İplikçioğlu 2007. Bu yazıtın geniş bir tartışması için bk. Rousset 2010, 145-152.

39 Lykia Bölgesi'nin otonom sikkelerinin genel bir değerlendirmesi için bk. Tek 2006; Kitanaura'nın otonom sikkeleri için bk. Nollé 1996; Kitanaura, İmp. Claudius dönemine tarihlendirilen Patara'daki Stadiasmos yazıtında "Termessos'luların" olarak anılmaktadır, Şahin ve Adak 2007, 214-217. Oinoanda'nın otonom sikkeleri için bk. Ashton 2005.

duruma işaret eder⁴⁰.

Podalia'nın Hellenistik dönem sikkelerinin basımının başlangıcı için ilk ve en güçlü olasılık olarak Seleukos yönetimi sonrasında, yani MÖ 188 sonrasında bir tarih düşünülmelidir. Sikkelerin özellikle hafif konkav yapıları ve Seleukos sikkelerine benzeyen tiplerleri bu döneme ait olduklarına işaret etmektedir. Belki de kısa bir basım evresinden sonra, Pisidia'lılar ile ilişkili bilinmeyen bir nedenle, Podalia'da sikke basımı sona ermiştir. Özellikle MÖ 167'de Rodos'lulara isyan eden Lykia'luların Lykia Birliği'ni kurması; gene MÖ 160'larda Pergamon egemenliğine karşı Pisidia'da yaşanan isyanlar sırasında Termessos'un Pergamon ile ittifak yapması, yani MÖ 160'lar içinde veya yakınında bir tarih, Podalia sikkelerinin basımı için en uygun dönemi oluşturmaktadır.

İkinci bir olasılıkta ise, Podalia'nın Pisidialıların Batı'ya ilerleyişi sırasında ele geçirildiğini ve sikke basımının Pisidia etkili olarak belki biraz daha geç bir tarihte, ama gene MÖ 2. Yy. içinde gerçekleştiği düşünülebilir. Ancak bu tarih ilk olasılık ile yakın veya aynı olabilir. Podalia'daki Artemis / Zebu tipinin aynı şekilde Termessos sikkelerinde de (Fig. 14) görülmesi, bu etkileşimin önemli bir ip ucu.

Sikkelerin tipleri açısından en zayıf üçüncü bir olasılık olarak da, kentin Lykia Birliği'ne katılımının hemen öncesinde, yani MÖ 90-80'lerde, bu sikkelerin basıldığı düşünülebilir ve kentin Lykia Birliği'ne girişiyle sikke basımı sona ermiştir. Podalia'nın kuzey komşusu Khoma, Lykia Birliği'nin sınırlarını düzenleyen Julius Caesar dönemi antlaşmasına göre, Lykia Birliği'ne MÖ 46 yılında katılmıştır⁴¹. Bu durumda sınır hattının detaylı bir şekilde belirtildiği bu antlaşmada ismi geçmeyen Podalia, zaten Lykia Birliği'nin içinde daha önceden yer alıyordu. Podalia, belki de Arykanda ile beraber, MÖ 81 veya 75 arasında Lykia Birliği'ne girmişti⁴². Sonuç

40 Bu tetrapolis muhtemelen MÖ 167 civarında kurulmuştur, Milner 2007, 161-162; Kokkinia 2008, 15; Vitale 2012, 553.

41 MÖ 46'da Lykia Birliği sınırlarının Julius Caesar tarafından tekrar düzenlenmesini belirten müttefiklik yazıtı Khoma kentini ve Elmalı civarındaki Philetta'yı (Elmalı Dağı yamaçları); Akarassos'u (Elmalı?), Terponella ve Terpis'i (ikisi de Bayındır Köyü civarında lokalize edilmiştir, İplikçiöğlü – Çelgin 1992, 16-18; ve Kodopa'yı (Mürseller Köyü civarı), Şahin – Adak 2007, 187-188, Lykia Birliği'ne vermektedir, Mitchell 2005, 219-222.

42 Mithridates Savaşları sonrasında, galip gelen Sulla, savaş sırasında Mithridates ile iş birliği yapan şehir ve toplulukları cezalandırırken, Romalıların yanında savaşan kent ve topluluklarla yeni müttefiklik antlaşmaları yaparak bazen territoryalarını genişleten bir dizi imtiyaz vermiştir. Sulla'nın Anadolu'da bıraktığı ve MÖ 84-82 arasında burada görev yapan komutanı L. Licinius Murena, belki de Kıbrıs ve kurduğu tetrapolisin Mithridates'e yardım etmiş olması nedeniyle, buraya saldırarak Kıbrıs'ı Asia Eyaletine bağlar, Balbura ve Bubon kentlerini ise Lykia Birliğine verir, Strabon 13.4.17; Magie 1950, 241-242; Mitchell 2005, 229; Kokkinia 2008, 18. Strabon, Lykia Birliği'ne sadece Balbura ve Bubon'un verildiğini yazsa da, bahsetmediği Oinoanda-Termessos Minor de aynı kaderi izlemiş olmalıdır. MÖ 81 yılında Lykia Birliği, Sulla tarafından Mithridates Savaşlarında Romalıların yanında olmaları nedeniyle, İlion, Khios, Rodos, Stratonikeia, Magnesia ve diğer yerlerle beraber ödüllendirilmiştir; Mitchell 2005, 231-232; Santangelo 2007, 122, dn. 62. Lykia'da Arykanda'nın doğusunda bulunan Korma'dan ele geçen bir yazıt parçası, TAM II,3, no. 899, MÖ 81 yılına tarihlendirilen ve Sulla'nın da isminin geçtiği bir *Senatus Consultum* metni içermektedir. Yazıt sağlam olsaydı, büyük ihtimale Lykia Birliği'nin Sulla tarafından ne şekilde ödüllendirildiğini ve bu ödülün Birliğe

olarak, bu ihtimaller dikkate alındığında, Podalia'nın Hellenistik dönem sikkelerinin, MÖ 188 ile MÖ 81 veya 75 arasında, büyük ihtimalle MÖ 188-160'lar aralığında ve başka sikke tipi olmamasından dolayı, kısa süren bir süreçte basıldıkları düşünülmelidir. Bu aralığın üstteki olasılıklardan bir tanesi içinde daha da daraltılabilmesi için yeni verilere ihtiyaç bulunmaktadır.

Sikkelerde yer alan sırtında sadak görülen Artemis başı, Lykia, Milyas, Kabalia ve Pisidia'da farklı epitetler ile çok yaygın olan tanrıçanın şehirde bu dönemde ana kült olduğunu göstermektedir. Tasvir tipi, yerli bir ana tanrıça veya daha özel bir yerel ikonografi yerine, bu dönemde pek çok yerde olduğu gibi, Hellenize olmuş tarzda, Avcı Artemis'i kullanmıştır. Arka yüzdeki protom Zebu figürü, hem kentin öncesinde Seleukoslar ile olan muhtemel bağlantısına, hem de burada olması muhtemel bir Zeus kültüne işaret etmektedir. Komşu kentler olan Khoma'da sikkelerde Zeus ana tipi oluşturmaktadır, Arykanda'da ise Seleukoslar etkili bir Zeus Nikator kültü bulunmaktadır. Zebu, diğer Lykia Milyası kentlerinin sikkelerinde karşımıza çıkmamaktadır. Tam aksine, Termessos sikkelerinde (Fig. 13-14) ve daha geniş bir bakışla, çok sayıda diğer Pisidia kentinde ve Pisidialıların etkili oldukları Kibyra gibi yerlerde görülmektedir. Bu, Podalia için politik ve etnik açıdan özel bir duruma ve güçlü bir Pisidia etkisine işaret ediyor olabilir. Buna karşılık, Artemis, Zebu veya Zeus, Podalia'nın Roma sikkelerinde yer almamaktadır.

Hepsi bronz olan Podalia'nın mevcut Hellenistik dönem sikkeleri, dört farklı önyüz kalıbı (kalıp AI-A4) ve üç arka yüz kalıbından (kalıp ZI-ZIII) üretilmiştir. Elimizdeki örneklerin oldukça az olmasına rağmen mevcut kalıplardaki bu çeşitlilik, sikkelerin bir yıldan daha fazla süre boyunca basıldıklarına işaret eder (örneğin 5-10 yıl boyunca?). Kalıp yönleri, sikkelerin 7'sinde 12h/1h olsa da 1 örnekte 6h'dir. Bütün örnekler, ortalama 20/22 mm. çapına sahiptirler. Ağırlıkları ise ortalama 4.73 g.'dir (5 örnek) ve ağırlık frekansı 5.96 g. ile 3.57 g. arasında değişmektedir. Katalog no. 2 ve 5 başka sikkelerin üzerine basılmıştır, ancak alt tipleri tanımlamak mümkün değildir.

yeni toprakların verilmesini içerip içermediğini öğrenebilecektik. Muhtemelen Kabalia kentleri bu metinle Lykia Birliği'ne veriliyordu ve Birliğin kuzey sınırı genişletiliyordu. Lykia Birliği'nin sikke basımlarında ilk başta Arykanda'nın eksikliği ve sonrasında varlığı düşünüldüğünde ve Korma'dan bulunan yazıtın metninin muhtemelen bu kenti de ilgilendirdiği için orada taş kaydedildiği de hesaba katılırsa, Arykanda ve Podalia'nın ve muhtemelen İdebessos, Akalissos ve Korma'nın, MÖ 81 yılında Lykia Birliği'ne aynı antlaşmanın içerisinde katıldığını düşünebiliriz. Ayrıca Servilius Isauricus'un korsan seferi sonrasında da Doğu Lykia sınırlarında yeni bir düzenleme yapılmış olmalıdır. Yani MÖ 81 veya 75 yılları Podalia ve Arykanda'nın otonom sikke basımlarının sona erişini için muhtemel bir tarihtir, Tek 2006, 777-779. Milyas kentlerinden sadece Arykanda adına Lykia Birliği III Periyot sikkeleri basılmıştır. Bu sikkelerin genelinde Apollon'un iki farklı baş tipi bulunmaktadır. Bu stilistik fark, çok büyük ihtimalle kronolojik bir değişimi göstermektedir. Bu durumda her iki baş tipinin de temsil edildiği Arykanda, Lykia Birliği III. Periyot sikke basımının başından beri Lykia Birliği'nin üyesidir. Hyla A. Troxell, III. Periyotu tarihlendirirken Phaselis ve Olympos'un bu tip sikkeleri olmaması nedeniyle periyotun başlangıcını bu kentlerin birlikten ayrıldığı MÖ 100 öncesine veya civarına koymaktadır, Troxell 1982, 108, ancak Arykanda'nın mevcudiyeti, bu sikkelerin Mithridates Savaşları'nın sonrasında basılmaya başlandığını işaret eder.

Podalia'nın Roma Dönemi Sikkeleri (fig. 15-29)

Podalia ve 19 diğer Lykia kenti, Roma döneminde sadece İmparator III. Gordianus döneminde, MS 242-244 yılları arasında sikke bastırılmışlardır. Bu sikkelerde ön yüzlerde imparator (kat. 9-14) ve eşi Tranquillina'nın (kat. 15-22) portreleri bulunmaktadır. Lykia kentlerinin MS 43 yılında sikke basımlarının sona erişini ve niye sadece III. Gordianus döneminde sikke bastırdıkları daha önce çeşitli yayınlarda tartışılmıştı. Konu hakkında diğer teoriler bir yana bırakılırsa, Arykanda'da kazı buluntuları, MS 240 yılında Lykia'da gerçekleşen güçlü bir depremi işaret etmektedir. Bu depremin sonucunda zarar gören kentlerin tekrar inşaatı için, normalde, Lykia'nın para ihtiyacını karşılayan Roma Darphanesi'nden para göndermeyi azaltacak, yerel basımlara izin verilmiş olunmalıdır⁴³.

Bu basımlarda sikkelerin arka yüzlerinde Lykia kentlerinin tamamı, şehirlerinde önemli gördükleri kültlere yer vermiştir. Bu 20 kent için basılan sikkelerin tamamı, muhtemelen sadece iki merkezi darphanede basılmıştır. Bu nedenle de sikke kalıplarının hazırlanmasında stilleri çok belirgin az sayıda usta çalışmış ve özellikle ön yüzlerde farklı kentler için ortak kalıplar kullanılmıştır. *As* veya *semise* karşılık gelen ve çok nadir olan alt birimler dışında, bu sikkelerin büyük bir çoğunluğu *sestertiusa* karşılık gelen ebat ve ağırlıklardadır. Lykia geneli için sikke pulları muhtemelen aceleyle hazırlandığı için (veya eski pullar veya elde hazır ne varsa kullanıldığından), ebatlar birbirlerine çok yakın olsa da (genellikle 30 mm. civarında), ağırlıklar değişken olabilmektedir (15-30 g. civarında).

Podalia'nın Roma dönemi sikkeleri sadece tek bir birimdedir. III. Gordianus sikkelerinin ön yüzleri aynı usta tarafından üretilmiş üç ayrı kalıpta (kalıplar GI-III) basılmıştır. Elbise detayları ve göz yapımından dolayı çok kolaylıkla tanımlanabilen bu kalıbı hazırlayan usta, Arykanda ve Akalissos, Arneai, Kandyba, Myra⁴⁴ gibi kentler için de kalıplar hazırlamıştır. Ustanın stili, Pisidia Antiokhiası için hazırlanmış bazı kalıpları andırmaktadır. Tranquillina sikkelerinin de bütün ön yüzleri aynı kalıptan (kalıp TI) çıkmıştır.

Arka yüz kalıplarında Apollon tipi iki kalıpta üretilmiş (kalıp KI ve KII) ve hem Gordianus, hem de Tranquillina sikkelerinde bu tip kullanılmıştır. Ares tipi de aynı şekilde ikisi için kullanılmış ve tek bir kalıpta (kalıp SI) üretilmiştir. Kalıp sayıları, III. Gordianus ve Apollon tipinin daha fazla adet basıldığına, Tranquillina ve Ares tipinin daha az adet basıldığına işaret etmektedir. Kalıp yönleri, bu bilgiye ulaşabildiğimiz 6 örneğin tamamında 12h/1h arasındadır. Örneklerin tamamı 29-36 mm arasında değişen çaplara sahiptirler. Sikkelerin ağırlıkları ortalama 29,02g.'dır (13 örnek). Ağırlık frekansı 16.95g. ile 30.74g. arasında değişmektedir.

Podalia'nın Roma dönemi sikkelerinde sadece iki tip temsil edilmiştir: bunlar Apollon ve Ares'tir. Podalia için Hellenistik dönem sikkelerinde temsil edilen kültür açısından bu çok ciddi bir değişime işaret etse de, benzer durum bazı diğer komşu

43 Bk. von Aulock 1974, 19-22; Johnston 1980, 207-211; Tek 2001; Tek 2017 ve özellikle Tek 2005.

44 Von Aulock 1974, Akalissos, no. 1-4, Arykanda, no. 33, Myra, no. 151, 156.

kentlerde de görülmektedir. Bu durum basitçe aradan geçen uzun süreçte şehirdeki kültürde önem derecesinin değişmesi veya etnik açıdan bir değişime işaret ediyor olabilir.

Sikkelerde yer alan tanrı imgelerinin bu sikkelerin adına basıldığı kentlerde gerçekten mevcut olan kült imgelerini, özellikle heykelleri, tasvir edip etmedikleri tartışmalı bir konudur. Tapınak içinde veya kaideleri gösterilen örneklerde doğrudan mevcut bir heykel tipine gönderme yapılıyor olmalıdır. Ama bu belirteçlerin olmadığı çoğu sikke tipi için, ne kadar az heykelin günümüze ulaştığı düşünüldüğünde, bunu iddia etmek ve ispatlamak bugün için oldukça zordur. Bazı sikkeler, kült imgesinden çok tanrının mythoslarına gönderme yapıyor olmalıdır. Gene de şehirlerin, sikke tiplerini sipariş verirken, kentlerde mevcut resmi ikonografiye mümkün olduğunca uymaya çalıştıklarını tahmin edebiliriz.

Podalia sikkelerinde ağırlıklı olarak III. Gordianus için kullanılan Apollon, tanrının en yaygın tiplerinden olan Kitharadeus tipine girmektedir. Yarı giyinik olan Apollon, bel hizasında ve plektron tutarak gösterilmiş sağ eliyle, solunda bir sütüncü üzerinde sol eliyle sabitlediği kitharaya sanki çalmak üzere uzanırken tasvir edilmiştir. Bu duruş ve tiplerinin heykeltıraşlık eserlerinde veya başka kent sikkelerinde tam bir benzerini bulmak mümkün olmamıştır. Bu tiplere için ayakta Apollon'un ağırlık yapacak kitharasının altına bir sütüncü yerleştirmek, taş heykel sanatında mantıklı görünse de, sikkelerde yer alan tasvirlerde bu eklemenin yapılmasına gerek yoktur. Pek çok kent, sikkelerinde, bu tarz bir desteğe yer vermemiştir. Yer veren örneklerde ise Apollon'un duruş ve hareketi farklıdır. Lykia'da bu dönem sikkelerinde sadece komşu kent Kandyba'da (Fig. 30) Apollon Kitharadeus'a yer vermiştir, ama her iki imgenin farklılık gösterdiği rahatlıkla görülebilir. Dolayısıyla Podalia'nın Apollon Kitharadeus için belki de mevcut kült heykeline yakın bir tasvir tipini kullandığı düşünülebilir. Podalia'da Apollon kültü için özel bir epitet kullanılıp kullanılmadığı ise, adak yazıtları olmadığı için bilinmemektedir.

Podalia'da kullanılan Ares tiplmesi ise tamamen aynı şekilde Lykia kentleri Arykanda (Fig. 31) ve Kyaneai'de (Fig. 32)⁴⁵ de karşımıza çıkmaktadır⁴⁶. Bu örnekte, mevcut bir kült imgesinin işaret edilip edilmediğini tahmin etme olasılığı bulunmamaktadır. MS 1150'de derlenen bir sözlük olan Etymologicon Magnum, Termessos'da yaşayan Solymoi halkının atası kahraman Solymos'un Ares'in oğlu olduğunu belirtir⁴⁷. Ares kültü Termessos'un yönetim ve etki alanında ve özellikle Milyas ve Kabalia'da oldukça yaygındır⁴⁸. Elmalı'nın batısında yer alan Seki'den ele geçen gümüş eserler Ares kültüne bölgede verilen önemi göstermektedir⁴⁹.

45 Von Aulock 1974, Arykanda, no. 43-46; Kyaneai, no. 91; LIMC II, Ares, no. 13.

46 Benzer tipleme ayrıca Side, Sillyon, Syedra, Laerte ve Lyrbe'de görülmektedir. Ayrıca bk. Ashton 2005, 76-77.

47 Etym. Magn. 721.40, Σολυμοι.

48 Gonzales 2005, 281.

49 Jacopsthal ve Jones 1940; Gonzales 2005, 274-277.

Katalog

MÖ 188-82/75

Ön: Artemis başı sağa dönük; saçları arkada toplanmış, sırtında sadağının ucu görünüyor. Noktalı bordür. (Kalıplar AI-AIV)

Arka: ΠΟΔ/ΑΑ; saldıran protom Zebu sola. Noktalı bordür. (Kalıplar ZI-ZIII)

- 1 (fig. 1) AI/ZI; 5.96g.; 20 mm.; Washington, National Numismatic Collection, Smithsonian Institution⁵⁰.
- 2 (fig. 2) AI/ZII; 4.74g; 12h; Londra, British Museum (env. 1995,0605.1) internet kataloğu⁵¹, (yanlışlıkla Magnesia ad Maeandrum sikkesi olarak kaydedilmiştir) = Paul Thackray Koleksiyonu ve kendisi tarafından müzeye bağışlanmıştır = Dublin Collector's Fair'den 24/5/1994 tarihinde satın alınmıştır.
- 3 (fig. 3) AII/ZI; 4.70g.; 20 mm.; 12h; New Haven; Yale Art Gallery (Env. 2004.6.3135)⁵² = Münih, Bankhaus Aufhäuser Auc. 131, lot 215 (7 Ekim 1997) = Prof. Dr. P. R. Franke ve Leonore Franke Koleksiyonu (1997-2004)
- 4 (fig. 4) AI/ZI; 4.70g.; 6h; Basel (?), Münzen und Medaillen AG, Auc. 13, lot 215 (7-8 Ekim 1997) = Tek 2006, 787, res. no. 34⁵³.
- 5 (fig. 5) AIII/ZIII; 3.57 g.; 20/21 mm.; 12h; Antalya Arkeoloji Müzesi (etütlük), Arykanda Kazıları (Kazı env. No. ARY 78-1) = Tek 2002, no. 86.
- 6 (fig. 6) AI/ZI; 3.05 g. kırık; 20/21 mm.; 12h; Oxford Ashmolean Müzesi; Robinson'dan 12 Mayıs 1960'da satın alınmıştır = Robinson Koleksiyonu, Elmalı'dan satın alınmıştır = Tek 2006, 779, dn. 60 = SNG Oxford XI, no. 1118.
- 7 (fig. 7) AIII/ZII; 22 mm.; Atina, Numismatic Museum (?), Mavromichaelis Koleksiyonu = Svoronos 1903, 192, no. 122, taf. XI, 25 = Tek 2006, 779, dn. 60.
- 8 (fig. 8) AIV/ZII; 4.41 g.; 20 mm.; 1h; Atina, KIKPE Koleksiyonu = SNG Greece 7, no. 958, lev. 93.

İmp. III. Gordianus

MS 242-244

Ön: ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΝΤ ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB; defne çelenkli, zırlı ve drapeli büst sağa dönük. (Kalıplar GI-III)

Arka: ΠΟΔΑΛΙ-Ω-ΤΩΝ; belden yukarısı çıplak şekilde khalamys giyen Apollon ayakta cepheden, başı sağa dönük; sol eliyle yanında duran sütünce üzerine koyduğu kitharasını destekliyor, bir plektron tuttuğu sağ eli belinde. (Kalıplar KI-II)

50 Bu sikkeye dair bilgi ve fotoğrafları paylaşan Smithsonian Institute'den Dr. Jennifer Gloede'ye, Dr. Christian Cloke'ye ve bu sikkeleri kataloglamış olan British Museum'dan Dr. Andrew Burnett'e çok teşekkür ederim.

51 https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=1348743&partId=1&searchText=artemis+magnesia&page=1 erişim 20.10.2019.

52 <https://artgallery.yale.edu/collections/objects/117311> erişim 20.10.2019.

53 Tek 2006'da res. 36 altındaki fotoğraf açıklamasında bir karışıklık nedeniyle, bu sikkenin değil, kat. No. 7'deki Svoronos'un yayınladığı örneğin referansı verilmiştir.

- 9 (fig. 15) GI/KI; 23.06 g.; 34 mm.; 12h; Bern, Jean-Pierre Righetti Koleksiyonu = Bernischen Historischen Museum = SNG Righetti, no 1241, taf. 84.
- 10 (fig. 16) G1/KI; 22.55 g.; Londra, British Museum, (Env. 1979,0101.2361), Hans von Aulock'dan satın alınmıştır = SNG v. Aul. Lykien, no 4448, taf. 145 = von Aulock 1974, no. 283 = İlsever 1999 : 127.
- 11 (fig. 17) GII/KII; 22.26 g.; Giessen (?), Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung, Auction 176, lot 1707 (10 Mart 2009).
- 12 (fig. 18) GIII/KI; 18.43 g.; 31 mm; 1h; Londra (?), Classical Numismatic Group, Inc., Auction 85, lot 590 (15 Eylül 2010).
- 13 (fig. 19-20) GI/KI; 16.95 g.; 30 mm.; Berlin, Staatliche Museen zu Berlin, Münzkabinett = Fox 1862, 20, no. 115, lev. 6 = von Aulock 1974, no. 282, lev. 15, = İlsever 1999 : 127.

Ön: ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΝΤ ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB; defne çelenkli, zırlı ve drapeli büst sağa dönük. (Kalıp GI)

Arka: ΠΟΔΑΛΙ-Ι-ΩΤΩΝ; miğfer ve zırlı giyen Ares ayakta cepheden, sağ elinde mızrak tutuyor, sol eliyle yere dayadığı kalkanını destekliyor. (Kalıp SI)

- 14 (fig. 21) GI/SI; 18.90 g.; 28/29 mm.; Elmalı (?), Abdullah Ay Koleksiyonu = von Aulock 1974, no. 284, lev. 15 = İlsever 1999, 127.

Tranquillina (İmp. III. Gordianus'un eşi)

MS 242-244

Ön: CAB TPANKY-ΑΛΕΙΝΑ CE; başında stephane giyen drapeli büst sağa dönük. (Kalıp TI)

Arka: ΠΟΔΑΛΙ-Ω-ΤΩΝ; belden yukarısı çıplak şekilde khalamys giyen Apollon ayakta cepheden, başı sağa dönük; sol eliyle yanında duran sütünce üzerine koyduğu kitharasını destekliyor, bir plektron tuttuğu sağ eli belinde. (Kalıp KII)

- 15 (fig. 22) T1/KII; 30.74 g.; 35 mm.; Roma, Museo Nazionale = Angelo Signorelli Koleksiyonu = P. & P. Santamaria, Auction Signorelli Parte III, lot 1060, TAV. XX (1953) = Rosati 1954, 148, no. 11, tav. IX.6 = Von Aulock 1974, no. 285, lev. 15.

Ön: CAB TPANKY-ΑΛΕΙΝΑ CE; başında stephane giyen drapeli büst sağa dönük. (Kalıp TI)

Arka: ΠΟΔΑΛΙ-Ι-ΩΤΩΝ; miğfer ve zırlı giyen Ares ayakta cepheden, sağ elinde mızrak tutuyor, sol eliyle yere dayadığı kalkanını destekliyor. (Kalıp SI)

- 16 (fig. 23) TI/SI; 27.80 g.; 35 mm.; 12h; Classical Numismatic Group, Inc. Auction 88, lot 916 (14 Eylül 2011)
- 17 (fig. 24) TI/SI; 26.54 g.; 36 mm; Numismatik Lanz München, Auction 117, lot 1078 (24 Kasım 2003)
- 18 (fig. 25) TI/SI; 22.13 g.; 31.8 mm; 12h; Arykanda Kazıları⁵⁴ (Antalya Arkeoloji Müzesi) ARY 2012 S 10677 (YHK 2 buluntusu – akropolis)
- 19 (fig. 26) T1/S1; 20.96 g.; Paris, Cabinet Medailles (env. 17-53-63)⁵⁵ = W. H. Waddington

54 Bu sikkenin fotoğraf ve bilgilerini bana ulaştıran Arykanda Kazıları Başkan Yardımcısı Dr. Hacer Sancaktar'a çok teşekkür ederim.

55 <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8524195x.r=podalia?rk=21459;2> erişim: 20 Ekim 2019.

- Koleksiyonu = Babelon 1898, 175, no. 3175 = von Aulock 1974, no. 286.
- 20 (fig. 27) TI/SI; 20.88 g.; 34 mm.; 12h; Roma Numismatics Ltd., E-sale 8, lot 445 (31 Mayıs 2014).
- 21 (fig. 28-29) TI/SI; 19,60 g; 31 mm.; 12h; Floransa, Museo Archeologico Nazionale, env. 67620⁵⁶ = Museo Mediceo (Medici Müzesi), Eckhel 1775, 218, Tab. XIII.fig.2 = Sestini 1779, 102, no.1 = Eckhel 1794, 7 = Rasche 1795, 1453 = Caronno 1808, 29 = Mionnet 1808, 444, no. 75 = Sestini 1817, 89 = Blond 1823, 77 = Sestini 1828, 253, no. 2 = Hennin 1830, 219 = Butkovskii 1881, 1199.
- 22 ?; T?/S?; Museo Hedervarii, Macaristan, Wiczay 1814, 230, no. 5250 = Sestini 1828, 253, no. 2⁵⁷.

Yanlış Tanımlanan Sikkeler

Ön: ΔY; defne çelenkli Apollon başı sağa dönük.

Arka: ΠOΔ; quadratum incusum içinde çapraz duran yay ve sadak.

- 23 (fig. 33) AE, Wiczay 1814, 335, no. 7178, lev. 29, fig. 640 = Sestini 1817, 89 = Sestini 1828, 253, no. 1 = Mionnet 1835, 22, no. 88 = Koner 1851, 100, 108 = Pinder ve Friedlander 1851, 108, no. 16 = von Aulock 1974, 34, 51. = Troxell 1982, 240⁵⁸.

Ön: ΔY; defne çelenkli Apollon başı sağa dönük.

Arka: ΠO-Δ; dikey duran sadak ve çapraz yay.

- 24 (fig. 34) AE, 0.50g. Paris, Cabinet Medailles⁵⁹ = Troxell 1982, 193, no. 1776⁰.

56 Institut für Kulturgeschichte der Antike der Österreichischen Akademie der Wissenschaften Documenta Antiqua – Numismatik bölümünden Dr. Daniela Williams'a bu sikkenin bilgi ve fotoğraflarını bana sağladığı için teşekkür ederim.

57 Bu sikkenin bugün nerede olduğu veya üstte listelenen sikkelerden birisi ile aynı olup olmadığı belli değildir.

58 Podalia'nın Lykia Birliği, periyot III tiplerine giren hiçbir sikkesi bulunmamaktadır, Troxell 1982, 240. Periyot III tipi sikkelerden 500 civarında bulunan komşu kent Arykanda kazılarında da böyle bir sikke karşımıza çıkmadı. Sikkenin yayımlandığı ilk yer olan Wiczay 1814, 335, no. 7178, lev. 29, fig. 640'da tanım ve gravürde ön yüzde Herakles başı yer aldığı belirtilse de sikkenin kendisini inceleyen Domenico Sestini, ön yüzde Apollon başı olduğunu tarif ederek sikke tanımını düzeltmiştir ve arka yüzde ΠOΔ lejandı okuduğunu söyleyerek sikkeyi Podalia'ya atfetmiştir. Bu yanlış daha sonra yapılan yayınlarda da sürdürülmüştür. Sikkenin tanımlanmasının şüpheli olduğu ilk defa G. F. Hill tarafından belirtilmiştir, BMC *Lykia*, lviii. H. A. Troxell, kitabında yanlış tanımlanan sikkelere değindiği kısımda bu sikkenin muhtemelen ΑΠO yazıtlı ve Lykia Birliği periyot V'de karşımıza çıkan tiplerde bir sikkenin yanlış okunması ile oluştuğunu yazmıştır, Troxell 1982, 240. Bu yanlış tanımlanan sikke pek çok çalışma tarafından Podalia'nın Lykia Birliğine üye olduğu ispatlamak için örnek verilmektedir: örneğin Waddington 1853, 113; TIB 8.2, 815; Camgöz 2010, 89.

59 <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8524194h>, erişim: 20 Ekim 2019.

60 Katalog no 23 gibi, ΑΠO grubundaki bu sikke de H. A. Troxell'in bu yanlış düzeltmesine rağmen, Paris, Cabinet Medailles'in online kataloğunda Podalia altında sınıflandırılmıştır, halbuki Paris'deki bu aynı sikke Troxell'in çalışmasında Masikyots altında sınıflandırılmış bir şekilde yer almaktadır, Troxell 1982, 193, no. 177.

Ön: Başörtülü kadın başı sağa.

Arka: ΠΟ; çapraz duran yay ve sadak.

25 AE, Londra, H. P. Borrell Koleksiyonu = British Museum = Borrell 1848, 86, no. 1 = Koner 1851, 119 = BMC *Lycia* : lix⁶¹.

Ön: Defne çelenkli Apollon başı sağa dönük

Arka: MYP – ΠΟΔ; lir.

26 (fig. 35) AE, Atina, Prosokesch-Osten Koleksiyonu = Osann 1845, 113, no. 57, lev. XXXII = Cavedoni 1847, 125 = Koner 1851, 109, 118 = BMC *Ionia*, 244, no. 71 = BMC *Lycia*, lix = Coulton 1982, 121, dn. 43⁶².

Ön: İmp. Traianus, tip?.

Arka: ΠΟΔΑΛΕΩ ΤΩ Ν ΝΕΩ ΚΟΡΩ Ν; tip?.

27 AE?, Goltzius 1618, 226 = Harduini 1684, 407⁶³.

-
- 61 Belirtilen sikke H. P. Borrel tarafından Podalia'ya atfedilmiştir, Borrell 1848, 86 ancak tarif edilen sikkenin herhangi bir gravürü yayınlanmamıştır. British Museum'da bulunan sikkenin kendisini inceleyen G. F. Hill, sikke üzerinde ΠΟ değil HP yazdığını yazmış, ancak sikkeyi herhangi bir kente atfetmemiştir, BMC *Lycia*, lix. Ancak eğer Hill'in okuması doğru ise, sikke, büyük ihtimalle antik dünyada pek çok aynı ismi taşıyan Herakleia'lerden bir tanesine aittir veya yazıt bir magistrat isminin monogram hali olabilir. Bugün British Museum'un sikke koleksiyonunun büyük kısmı online olsa da bunların henüz çok azının fotoğraf ve tanımı mevcuttur. Bu nedenle Borrell koleksiyonundan British Museum'a ulaşan ve online katalogta listelenen 3116 adet sikke arasında özellikle bu sikkenin kendisini tespit etmek mümkün olmamıştır. Her halükârda Podalia'nın böyle bir sikkesinin olmadığını söyleyebiliriz.
- 62 Sikkeyi ilk yayımlayan F. Osann bu sikkeyi Myra kentine atfetmiştir, Osann 1845, 113, no. 57. C. Cavedoni tarafından tekrar ele alınmış ve sikke Myra ve Podalia'nın ortak sikkesi olarak yayımlanmıştır. Sikkeyi tekrar inceleyen B. V. Head, sikkenin okunuşunu düzelterek bu sikkenin aslında Ionia'daki Smyrna kentine ait olduğunu saptamıştır, BMC *Ionia*, 244, no. 71. Bu düzeltme G. F. Hill tarafından da Podalia sikkelerinden bahsederken tekrar belirtilmiştir, BMC *Lycia*, lix. Sikke üzerinde yer alan yazıtta ZMYP ΑΠΟΑ yazmaktadır ve bu sikke tipi Smyrna'dan başka magistrat isimleri de ile bilinen bir seriye aittir, BMC *Ionia*, 244, no. 71-78; Milne 1927, 68, no. 229; SNG Cop. *Ionia*, no. 1174-1182, lev. 26. Bu düzeltmelere rağmen, bu sikke Coulton 1982, 121, dn. 43'de mevcutmuş gibi bir sympoliteia sikke örneği olarak yanlış bir şekilde tekrar anılmıştır.
- 63 Her iki yayında da sikkenin tipi tarif edilmemiştir veya herhangi bir gravürü yer almamaktadır. Lykia'da hiçbir kent İmparator Traianus döneminde sikke bastırmamıştır. Ayrıca hiçbir Lykia kenti Roma İmparatorluk döneminde neokorluk unvanı almamıştır. Podalia'nın etnik isminin de yanlış yazılmasından görülebileceği gibi, bahsedilen sikke her ne idiyse, kesinlikle Podalia şehrine ait değildir. Büyük ihtimalle başka bir kentin sikkesinde şehir ismi yanlış okunmuştur.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- ACO II Acta Consiliorvm Oecvmenicorvm (ed. E. Schwart), Vol. II.5, Berlin ve Leipzig, 1936.
- Adak – Şahin 2004 Adak, M. – Şahin, S., “Das Römische Strassen – und siedlungssystem in der Lykischen Milyas (Elmalı-Hochebene), Gephyryra 1, 67-83.
- Ambraseys 2009 Ambraseys, N., Earthquakes in the Eastern Mediterranean and the Middle East, A Multidisciplinary Study of Seismicity up to 1900, Cambridge.
- Arrianos, Anabasis İskenderin Anabasisi, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ (çev. Hayrullah Örs), Maarif Matbaası, İstanbul, 1945.
- Ashton 2005 Ashton, R. H. J., “The Coinage of Oinoanda”, The Numismatic Chronicle 165, 65-84.
- Babelon 1898 Babelon, M. E., Inventaire Sommaire de la Collection Waddington, Paris.
- Bean 1948 Bean, G. E., “Notes and Inscriptions from Lycia”, The Journal of Hellenistic Studies 68, 40-58.
- Bean 1968 Bean, G. E., “The Site of Podalia”, Anzeiger der Akademie der Wissenschaften, Wien, 157-163, taf. I-II.
- Bean 1971 Bean, G. E., Journeys in Northern Lycia 1965-1967, Viyana.
- Bean – Harrison 1967 Bean, G. E. – Harrison, M., “Choma in Lycia”, The Journal of Roman Studies 57, 40-44.
- Bennett 2015 Bennett, J., “Christianity in Lycia: From its beginnings to the Triumph of Orthodoxy”, Adalya XVIII, 1-29.
- BMC Ionia Head, B. V., A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum, Catalogue of The Greek Coins of Ionia, Londra, 1892.
- BMC Lycia Hill, G. F., A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum, Catalogue of The Coins of Lycia, Pamphylia, and Pisidia, Londra, 1897.
- Blond 1823 Blond, A. L., Observations sur Quelques Médailles du Cabinet de M. Pellerin, Paris.
- Borrell 1848 Borrell, H. P., “Unedited Aeronomous and Imperial Greek Coins”, The Numismatic Chronicle X, 80-102.
- Boutkovski 1881 Boutkovski, A., Dictionnaire numismatique, Tome premier, Leipzig.
- Camgöz 2010 Camgöz, F., M.Ö. 2. – M.S. 1. Yüzyıllarda Lykia Tarihi: Roma İle İlişkileri, Eyalet Olma Süreci, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Caronno 1808 Caronno, F., Manuale Doctrinae Nvmorum Vetervm A Celeberr. Eckhelio Editae, Tom III, Roma.
- Cavedoni 1847 Cavedoni, C., “Zur Prokesch-Ostonschen Sammlung”, Archäologische Zeitung, Neue Folge 8, 125-128.
- Coulton 1982 Coulton, J. J., “Termessians at Oinoanda”, Anatolian Studies 32, 115-131.
- Coulton 1993 Coulton, J. J., “North Lycia before the Romans”, Akten des II.

- Internationals Lykien-Symposions (ed. J. Borchhardt – G. Dobeisch), Wien, 6.–12. Mai 1990, 79–85, Viyana.
- D’Hautcourt 2003 D’Hautcourt, A., “Public finances and private generosity. The example of Opramoas in Roman Lycia”, *Journal of Economics, Business and Law* 5, 39-62.
- Eckhel 1775 Eckhel, J., *Nvmi Veteres Anecdoti ex Museis Caesareo Vindobonensi, Florentino Magni*, Viyana.
- Eckhel 1794 Eckhel, J., *Doctrina Nvmorvm Vetervm, Pars I, vol. III*, Viyana.
- Engelmann 2007 Engelmann, H., “Die Inschriften von Patara, Eine Übersicht”, *Griechische Epigraphik in Lykien* (ed. C. Schuler), 133-139, Viyana.
- Etym. Magn. Anonim, *Etymologicon Magnum*, ed. Thomas Gaisford, Oxford, 1848.
- Fellows 1841 Fellows, C., *An Account of Discoveries in Lycia*, Londra.
- Foss 2005 Foss, P. W., “The Hacimusalar Project Regional Survey: landscape and settlement investigations in the Elmalı Basin, The IIIrd Symposium on Lycia https://quemdixerechaos.files.wordpress.com/2012/11/3lykiatext_foss.pdf erişim: 201.0.2019.
- Fox 1862 Fox, C. R., *Engravings of Unpublished or Rare Greek Coins, Part II*, Londra.
- Garbrah 1993 Garbrah, K. A., “On The Enumerative Use of TE”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, Band 96, 191-200.
- Goltzius 1618 Goltzius, H., *Thesavrus Rei Antiquariae Hvberimvs*, Antwerp.
- Gonzales 2005 Gonzales, M., “The Oracle and Cult of Ares in Asia Minor”, *Greek, Roman and Byzantine Studies* 45, 261-283.
- Grainger 1995 Grainger, J. D., “The Campaign of Cn. Manlius Vulso in Asia Minor”, *Anatolian Studies* 45, 23-42.
- Hall 1986 Hall, A. S. F., “The Milyadeis and their Territory”, *Anatolian Studies* 36, 137-157.
- Hall – Coulton 1990 Hall, A. S. F. – Coulton, J. J., “A Hellenistic Allotment List from Balboura in the Kibyrtis”, *Chiron* 20, 109-150.
- Harrison 2001 Harrison, M., *Mountain and Plain, From the Lycian Coast to the Phrygian Plateau in the Late Roman and Byzantine Period*, Ann Arbor.
- Harduini 1684 Harduini, J., *Nummi Antiqui Populorum et Urbium Illustrati*, Paris.
- Herodianus Herodiani Technici, *Reliqviae, Vol. I, Grammatici Graeci III.1* (ed. August Lentz), Leipzig, 1867.
- Herodotos Herodotus I, Books I-II, çev. A. D. Godley, *The Loeb Classical Library*, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1920.
- Herodotus II, Books III-IV, çev. A. D. Godley, William Heinemann, London, 1921.
- Herodotus III, Books V-VII, çev. A. D. Godley, *The Loeb Classical Library*, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1922.
- Herodotus IV, Books VIII-IX, çev. A. D. Godley, *The Loeb Classical Library*, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1925.

- Hennin 1830 Hennin, M., *Manuel de Numismatique Ancienne*, Paris.
- Hierokles Hieroclis *Synecedemvs et Notitiae Graecae Episcopatvvm* (ed. Gustavi Parthley), Berlin, 1866.
 Le *Synecedemos d'Hierocles et l'opuscule géographique de Georges de Chypre* (ed. E. Hönlmann), Brüksel, 1939.
- Hild 2004 Hild, F., "Lykien in den *Notitiae Episcopatum*", *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 54, 1-17.
- IGCH Thompson, M. – Mørkholm, O. – Kraay, C. M., *An Inventory of Greek Coin Hoards*, The American Numismatic Society, New York, 1973.
- IGR III *Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes* (ed. R. Cagnat), *Tomvs tertivs*, Paris, 1906.
- İlsever 1999 İlsever, Y., *Elmalı Plain: A review of its environmental setting and archaeological settlements*, Bilkent Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İplikçioğlu – Çelgin 1992 İplikçioğlu, B. – Çelgin, V., *Neue Inschriften aus Nord-Lykien I*, Viyana.
- İplikçioğlu 2007 İplikçioğlu, B., "Entscheidung eines Statthalters von Lykien in einem Rechtsstreit zwischen Termessos und dem Koinon der Lykien", *Griechische Epigraphik in Lykien* (ed. C. Schuler), 81-83, lev. 3-4, Viyana.
- Jacobsthal – Jones 1940 Jacobsthal, P. – Jones, A. H. M., "A Silver Find from South-West Asia Minor", *The Journal of Roman Studies* 40/1, 16-31.
- Johnston 1980 Johnston, A., "The Intermittent Imperials: The Coinages of Lycia, Lycaonia, and Pisidia", *The Numismatic Chronicle* 20, 205-211.
- Kearsley 1994 Kearsley, R. A., "A Decree of the City of Olbasa and a New Royal Letter of the Second Century B.C.", *Anatolian Studies* 44, 47-57.
- Keen 1998 Keen, A. G., *Dynastic Lycia, A Political History of Lycians and their Relations with Foreign Powers c. 545-362 B.C.*, Brill, Leiden.
- Kinnamos John Kinnamos, (*Histories*) *Deeds of John and Manuel Comnenus*, çev. C. M. Brand, Columbia University Press, New York, 1976.
- Koday – Aydın 2019 Koday, Z. – Aydın, T., "İdari Coğrafya Özellikleri Açısından Elmalı (Antalya) İlçesi", *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 29/1, 67-92.
- Kokkinia 2000 Kokkinia, C., *Die Opramoas-Inschrift von Rhodiapolis, Euergetismus und soziale Elite in Lykien*, Bonn.
- Konst. Porph. De Them. Konstantinos Porphyrogenetos, *De Thematis et de Administrando Imperio* (ed. Immanuel Bekker), Bonn, 1840.
- Korkut 2006 Korkut, T., "The Parliament Building of Patara", *Proceedings of the XVIth International Congress of Classical Archaeology Boston, August 23-26, 2003*, (ed. C. C. Mattusch), 93-97, Oxford.

- Korkut 2007 Korkut, T., Patara II.1 Das Bouleuterion von Patara, İstanbul.
- Kokkinia 2000 Kokkinia, C., Die Opramoas-Inschrift von Rhodiapolis, Bonn.
- Kokkinia 2008 Kokkinia, C., Boubon, The Inscriptions and Archaeological Remains, A Survey 2004-2006, Atina.
- Koner 1851 Koner, W., "Zur Münzkunde Lykiens", Beiträge zur Älteren Münzkunde (ed. M. Pinder – J. Friedlander), Band I, heft I.II, 93-122, Berlin.
- Levick 1967 Levick, B., Roman Colonies in Sothern Asia Minor, Clarendon Press, Oxford.
- LIMC II Lexicon iconographicum mythologiae classicae, LIMC. II. 1-2, Aphrodisias-Athens, Zürich, 1984.
- Livius XXXVIII Livy, vol. XI, Books XXXVIII-XXXIX (ed. E. T. Dage), 1936.
- Magie 1950 Magie, D., Roman rule in Asia Minor to the end of the 3. century after Christ, Princeton.
- Millner 2007 Milner, N. P., "A Hellenistic Treaty from Boubon", Griechische Epigraphik in Lykien. Eine Zwischenbilanz. Akten des Int. Kolloquiums, München 24-26 Februar 2005 (ed. C. Schuler), 157-164, Viyana.
- Milne 1927 Milne, J. G., "The Autonomous Coinage of Smyrna (continued)", Numismatic Chronicle 7, 1-107.
- Mionnet 1808 Mionnet, T. E., Description de Médailles Antiques, Grecques et Romaines, Tome III, Paris.
- Mionnet 1835 Mionnet, T. E., Description de Médailles Antiques, Grecques et Romaines, Supplement, Tome VII, Paris.
- Mitchell 1991 Mitchell, S., "The Hellenization of Pisidia", Mediterranean Archaeology 4, 119-145.
- Mitchell 2005 Mitchell, S., "The Treaty Between Rome and Lycia of 46 BC", Papyrologica Florentina no. XXXV, 163-258.
- Neumann 1979 Neumann, G., Neufunde lykischer Inschriften seit 1901, Viyana.
- Nollé 1996 Nollé, J., "Kitanaura, Münzen und Geschichte einer kleinen Stadt in den ostlykischen Bergen", Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte 46, 7-29.
- Not. I-XIII Darrouzès, J., Géographie Ecclésiastique de L'Empire Byzantin I, Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae, Institut Français d'Etudes Byzantines, Paris, 1981.
- Olçay – Mørkholm 1971
Olçay, N. – Mørkholm, O., "The Coin Hoard from Podalia", The Numismatic Chronicle 11, 1-29.
- Osann 1845 Osann, F., "Griechische Münzen aus der Sammlung S. E. Des Herrn von Prokesch-Osten zu Athen", Archäologische Zeitung, August, 113-123.
- Petersen – von Luschan 1889
Petersen, E. – von Luschan, F., Reisen in Lykien Milyas und Kibyris, vol. 2, Viyana.

- Pinder – Friedlander 1851
Finder, M. – Friedlander, J., “Münzen Kleinasiens”, Beiträge zur Älteren Münzkunde (ed. M. Pinder – J. Friedlander), Band I, heft I.II, 70-84, Berlin.
- Plinius, NH
Pliny, Natural History, Vol II, Libri III-VII, ed. H. Rackham, Harvard University Press, 1942.
- Polybios
Polybius, The Histories, Vol. V, çev. W. R. Paton, William Heinemann Ltd., Londra, 1978.
- Ptolemaios
Claudii Ptolemaei, Geographia, Tom. II, ed. C. F. A. Nobbe, Carolus Tauchnitius, Leipzig, 1845.
Geography of Claudius Ptolemy, çev. E. L. Stevenson, The New York Public Library, New York 1932. Cosimo Classics Reprint, 2011, New York.
- Rasche 1795
Rasche, C., Lexicon Vniversae Rei Nvmariae Vetervm et Praecipve Graecorum et Romanorum, Leipzig.
- Robert – Robert 1954
Robert, L. – Robert, J., La Carie II, Librairie D’Amérique et D’Orient, Paris.
- Rousset 2010
Rousset, D., De Lycie en Cabalide, La convention entre les Lyciens at Termessos pres d’Oinoanda, Fouilles de Xanthos X, Librairie Droz S.A., Cenevre.
- Rosati 1954
Rosati, F. P., “Recenti acquisti del Museo Nazionale Romano”, Annali dell’Istituto Italiano di Numismatica, vol. I, 145-148.
- Santangelo 2007
Santangelo, F., Sulla, The Elites and the Empire, Leiden.
- Savaş 2002
Savaş, S. Ö., “Hititlerde “Fırtına Tanrısı” ile “Boğa Kültü” Üzerine Bazı Gözlemler ve Yorumlar”, Archivum Anatolicum V, 97-170.
- SC I
Houghton, A. – Lorber, C., Seleucid Coins, Part 1, Seleucus I through Antiochus III, vol I ve vol II, The American Numismatic Society, New York, 2002.
- Sestini 1779
Sestini, D., Lettere e Dissertazioni Numismatiche Sopra Alcune Medaglie Rare Della Collezione Ainslieana, Tomo 3, Livorno.
- Sestini 1817
Sestini, D., Lettere e Dissertazioni Numismatiche, Tomo Terzo, Milano.
- Sestini 1828
Sestini, D., Descrizione Delle Medaglie Antiche Greche Del Mvseo Hedervariano, Parte Seconda, Floransa.
- SNG Cop. Ionia
Breitenstein, N., Sylloge Nummorum Graecorum The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum, Ionia Part II, Kopenhag, 1946.
- SNG Greece 7
Penna V. ve Stoyas, Y., Sylloge Nummorum Graecorum, Greece 7, The Kikre Collection of Bronze Coins, Vol. I, Academy of Athens, Atina, 2012.
- SNG Oxford XI
Ashton, R. H. J. ve Ireland S., Sylloge Nummorum Graecorum, Vol. V, Ashmolian Museum, Oxford, Part XI Asia Minor, Caria to Commagene, The British Academy, Oxford, 2013.

- SNG Righetti Kaposy, B., *Sylloge Nummorum Graecorum, Schweiz II, Münzen der Antike, Katalog der Sammlung Jean-Pierre Righetti im Bernischen Historischen Museum, Verlag Paul Haupt, Bern, 1993.*
- SNG v. Aul. Lykien von Aulock, H., *Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland, Sammlung v. Aulock, Lykien, Heft. 10, Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1964.*
- Spratt – Forbes 1847 Spratt, T. A. B. – Forbes, E., *Travels in Lycia, Milyas and the Cibyratis, vol. 1, Londra.*
- Stark 1958 Stark, F., “Alexander’s march from Miletus to Phrygia”, *The Journal of Hellenic Studies, vol. 78, 102-120.*
- Stephanos Stephani Byzantii, *Ethnicorum Quae Supersunt, ed. Augustus Meineke, cilt I, Berlin 1849.*
- Strabon *Geographika (ed. A. Meineke), Leipzig, 1877.*
- Svoronos 1903 Svoronos, J. N. “Nomismatike Sylloge Demetriou P. Mavromihale”, *Journal D’Archéologie Numismatique 6, 12-268.*
- Şahin 1994 Şahin, S., *Die Inschriften von Arykanda, IK Band 48, Bonn.*
- Şahin 2006 Şahin, S., “Der Disput Der “Viri Docti” über die Lykiarchie gelöst? Dokumente von Lykiarchen aus der Familie der Dionysii aus Neisa”, *Gephyra 3, 29-47.*
- Şahin 2013 Şahin, S., “Parerga zum Stadiasmus Patarensis (10): Teimarchi aus Arneai”, *Gephyra 10, 38-49.*
- Şahin – Adak 2007 Şahin, S. – Adak, M., *Stadiasmus Patarensis, Itinera Romana Provinciae Lyciae, Gephyra Monografi Serisi, Ege Yayınları, İstanbul.*
- Takmer – Alkan 2013 Takmer, B. – Alkan M., “Parerga to the Stadiasmus Patarensis (13): The road system in the mountainous area of Alacadağ in central Lycia and the roads indicated in the Vita of Nicholas of Sion”, *Gephyra 10, 106-120.*
- TAM II.3 Kalinka, E., *Titvli Asia Minoris, Vol. II, Fas. III, Regiones Montanae, A Valle Xanthi Flvminis ad Oram Orientalem, Viyana, 1944.*
- TAM III.1 Heberdey, R., *Titvli Asia Minoris, Vol. III, Fas. I, Titvli Termessi at agri Termesensis, Viyana, 1941.*
- Tek 2001 Tek, A. T., “Arykanda Kazılarında Bulunan Bir Myra Sikkesi”, *Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar (ed. C. Özgünel), 238-243, İstanbul.*
- Tek 2002 Tek, A. T., *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2002 Sezonları, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara.*
- Tek 2005 Tek, A. T., “The Coins of Gordianus III found at Arykanda. Evidence for an Earthquake Relief Fund in Lycia?”, *XIII. Congreso Internacional de Numismatica, Madrid 2003, Actas, Vol. 1 (ed. C. Alfaro – C. M. P. Otero), 947-957, Madrid.*
- Tek 2006 Tek, A. T., “Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk Dönemlerinde Likya’da Basılan Otonom Şehir Sikkeleri”, *The IIIrd Symposium on Lycia, Proceedings, 769-787, Antalya.*

- Tek 2017 Tek, A. T., "Lykia Bölgesi'nde Roma İmparatorluk Dönemi'nde Sikke Basımı", *Toplumsal Tarih* 277, 58-61.
- TIB 7 Belke, K. – N. Mersich, *Tabula Imperii Byzantini*, Band 7, Phrygien und Pisidien, Viyana, 1990.
- TIB 8.2 Hellenkemper, H. – Hild, F., *Tabula Imperii Byzantini* 8, Lykien und Pamphylien, Viyana, 2004.
- Troxell 1982 Troxell, H. A., *The Coinage of The Lycian League*, The American Numismatic Society, New York.
- Vanhaverbeke – Waelkens 2005
Vanhaverbeke, H. – Waelkens, M., "If you can't beat them, join them? The Hellenization of Pisidia", *Mediterranean Archaeology* 18, 49-65.
- Vitale 2012 Vitale, M., "Kibyra, die Tetrapolis und Murena: eine neue Freiheitsära in Boubon und Kibyra?", *Chiron* 42, 551-563.
- von Aulock 1974 von Aulock, H., *Die Münzprägung des Gordian III. und der Tranquillina in Lykien*, Tübingen
- Waddington 1853 Waddington, W. H., *Voyage en Asie-Mineure au point de vue Numismatique*, Paris.
- Wiczay 1814 Count Wiczay, M. A., *Mvsei Hedervarii in Hungaria Numos Antiquos Graecos et Latinos*, Vol. I, Viyana.

Fig. 1 Kat. No. 1; Smithsonian, National Numismatic Collection (fotoğraf: Dr. J. Gloede).

Fig. 2 Kat. No. 2; British Museum.

Fig. 3 Kat. No. 3; Yale Art Gallery.

Fig. 4 Kat. No. 4; Münzen und Medaillen AG., Auc. 13, lot 215, 07/08.09.1997.

Fig. 5 Kat. No. 5; Arykanda Kazıları (fotoğraf: Dr. A. T. Tek).

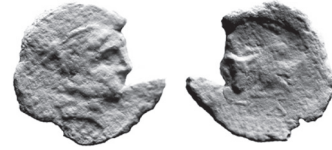

Fig. 6 Kat. No. 6; Ashmolean Museum (fotoğraf: Dr. A. T. Tek).

Fig. 7 Kat. No. 7; Svoronos 1903, lev. XI.25.

Fig. 8 Kat. No. 8; SNG Greece 7, no. 958, lev. 93.

Fig. 9 AE, Kral I. Seleukos, MÖ 282/281, Magnesia ad Maeandrum Darphanesi, 2.26g., American Numismatic Society (env. 1941.131.1086)

Fig. 10 AR, MÖ 150-140, Magnesia ad Maeandrum Darphanesi, 5.66g., Classical Numismatic Group, Inc., Auc. Triton XXII, lot 249, 08.01.2019.

Fig. 11 AE, MÖ 3. Yy. Seleukia/Tralleis Darphanesi, 2.15g., Numismatik Naumann, Auc. 52, lot 1328, 02.04.2017.

Fig. 12 AR, MÖ 85-80, Antiokhia ad Maeandrum Darphanesi, 16.29g., Leu Numismatik, Auc. 4, lot 280, 25.05.2019.

Fig. 13 AE, MÖ. 2. Yy., Termessos Major Darphanesi, 2.84g., Numismatik Naumann, Auc. 53, lot 351, 07.05.2017.

Fig. 14 AE, MÖ. 2. Yy., Termessos Major Darphanesi, 2.51g., Dr. Busso Peus Nachfolger, Auc. 407/8, lot 851, 07.11.2012.

Fig. 15 Kat. No. 9; SNG Righetti, no. 1241, lev. 84.

Fig. 16 Kat. No. 10; SNG v. Aul, Lykien, no. 4448, lev. 145.

Fig. 17 Kat. No. 11; Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung, Auc. 176, lot 1707, 10.03.2009.

Fig. 18 Kat. No. 12; Classical Numismatic Group, Inc., Auc. 85, lot 590, 15.09.2010.

Fig. 19 Kat. No. 13; Fox 1862, no. 115, lev. 6.

Fig. 20 Kat. No. 13; "von Aulock 1974, no. 282, lev. 15.

Fig. 21 Kat. No. 14; von Aulock 1974, no. 284, lev. 15.

Fig. 22 Kat. No. 15; P. & P. Santamaria Auc. Signorelli Parte III, lot 1060, lev. XX, 1953.

Fig. 23 Kat. No. 16; Classical Numismatic Group, Inc., Auc. 88, lot 916, 14.09.2011.

Fig. 24 Kat. No. 17; Numismatik Lanz München, Auc. 117, lot 1078, 24.11.2003.

Fig. 25 Kat. No. 18; Arykanda Kazıları (fotoğraf: Dr. H. Sancaktar).

Fig. 26 Kat. No. 19; Cabinet Medailles.

Fig. 27 Kat. No. 20; Roma Numismatics Ltd., E-Sale 8, lot 445, 31.05.2014.

Fig. 28 Kat. No. 21; Eckhel 1775, lev. XIII, fig. 2.

Fig. 29 Kat. No. 21; Floransa, Museo Archeologico Nazionale (fotoğraf: Dr. D. Williams).

Fig. 30 AE, İmp. III. Gordianus, MS 242-244, Kandyba Darphanesi, 22.73g.; Classical Numismatic Group, Inc., Auc. Triton XVI, lot 708, 08.01.2013.

Fig. 31 AE, İmp. III. Gordianus, MS 242-244, Arykanda Darphanesi, 9.41g.; Kölner Münzkabinett Tyll Kroha Nachfolger UG, Auc. 107, lot 268, 07.10.2017.

Fig. 32 AE, İmp. III. Gordianus, MS 242-244, Kyaneai Darphanesi, 9.41g.; Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung, Auc. 147, lot 1846, 07.03.2006.

Fig. 33 Kat. No. 23; Wiczay 1814, lev. 29, fig. 640.

Fig. 34 Kat. No. 24; Cabinet Medailles.

Fig. 35 Kat. No. 26; Osann 1845, lev. XXXII.

